

DECYZJA KOMISJI (UE) 2015/1587

z dnia 7 maja 2015 r.

w sprawie pomocy państwa SA.35546 (2013/C) (ex 2012/NN) wdrożonej przez Portugalię na rzecz Estaleiros Navais de Viana do Castelo S.A.*(notyfikowana jako dokument nr C(2015) 3036)***(Jedynie tekst w języku angielskim jest autentyczny)****(Tekst mający znaczenie dla EOG)**

KOMISJA EUROPEJSKA,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 108 ust. 2 akapit pierwszy,

uwzględniając Porozumienie o Europejskim Obszarze Gospodarczym, w szczególności jego art. 62 ust. 1 lit. a),

uwzględniając decyzję, na mocy której Komisja postanowiła wszcząć procedurę ustanowioną w art. 108 ust. 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej w odniesieniu do pomocy SA.35546 (2013/C) (ex 2012/NN) ⁽¹⁾,

po wezwaniu zainteresowanych stron do przedstawienia uwag zgodnie z przywołanymi artykułami,

a także mając na uwadze, co następuje:

1. PROCEDURA

- (1) W dniu 3 października 2012 r. władze portugalskie przesyłały Komisji pocztą elektroniczną krótkie, nieformalne powiadomienie o podjęciu środków państwowych mających na celu maksymalizację dochodów z prywatyzacji spółki Estaleiros Navais de Viana do Castelo S.A. („ENVC”). Na podstawie dostarczonych informacji Komisja w dniu 5 października 2012 r. postanowiła wszcząć postępowanie z urzędu zarejestrowane pod numerem SA.35546 (2012/CP). Portugalia została poinformowana o wszczęciu postępowania pismem z dnia 11 października 2012 r.
- (2) Komisja zwróciła się o dodatkowe informacje pismem z dnia 12 października 2012 r., na które Portugalia odpowiedziała wiadomością e-mail z dnia 9 listopada 2012 r. i pismem z dnia 20 listopada 2012 r. Z informacji tych wynikało, że spółka ENVC odniosła w przeszłości korzyść z szeregu środków, które mogą stanowić pomoc państwa. W dniu 16 października 2012 r. przeprowadzono konferencję telefoniczną z władzami Portugalii. Na wniosek władz portugalskich w dniu 11 grudnia 2012 r. odbyło się spotkanie Komisji z władzami portugalskimi. Dodatkowe informacje zostały przekazane przez Portugalię pismem z dnia 28 grudnia 2012 r. oraz wiadomością e-mail z dnia 18 stycznia 2013 r.
- (3) Pismem z dnia 23 stycznia 2013 r. Komisja poinformowała Portugalię o swojej decyzji o wszczęciu postępowania określonego w art. 108 ust. 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej („TFUE”) w odniesieniu do środka pomocy („decyzja o wszczęciu postępowania”).
- (4) Decyzję Komisji o wszczęciu postępowania opublikowano w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* ⁽²⁾, a zainteresowane strony wezwano do przedstawienia uwag na temat przedmiotowych środków. Portugalia przedstawiła uwagi dotyczące decyzji o wszczęciu postępowania pismem z dnia 12 marca 2013 r. Komisja nie otrzymała żadnych uwag od zainteresowanych stron.
- (5) W trakcie formalnego postępowania wyjaśniającego Portugalia wielokrotnie przedstawiała informacje w odpowiedzi na wezwania Komisji do udzielenia informacji. Ponadto w dniach 27 maja 2013 r., 29 lipca 2013 r., 13 listopada 2013 r. i 20 stycznia 2015 r. Komisja przeprowadziła konferencje telefoniczne z władzami portugalskimi. Dodatkowo dnia 17 marca 2014 r. odbyło się spotkanie Komisji z tymi władzami.

⁽¹⁾ Pomoc państwa – Portugalia – Pomoc państwa nr SA.35546 (2013/C) (ex 2012/NN) – Wcześniej przyznane środki pomocy na rzecz Estaleiros Navais de Viana do Castelo S.A. – Zaproszenie do zgłaszania uwag zgodnie z art. 108 ust. 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.U. C 95 z 3.4.2013, s. 118).

⁽²⁾ Zob. przypis 1.

- (6) W piśmie z dnia 27 lutego 2015 r. Portugalia zwróciła się do Komisji o potwierdzenie, że ewentualny obowiązek zwrotu pomocy nie zostanie rozszerzony na spółkę WestSea. W tym samym piśmie Portugalia zgodziła się zrzec swoich praw wynikających z art. 342 TFUE w związku z art. 3 rozporządzenia nr 1/1958⁽³⁾; zgodziła się również na to, aby niniejszą decyzję przyjęto i notyfikowano w języku angielskim.

2. KONTEKST

2.1. Beneficjent

- (7) ENVC było portugalską stocznia, którą założono w 1944 r. i znacionalizowano w 1975 r. Stanowiła ona w całości własność państwa za pośrednictwem EMPORDEF – Empresa Portuguesa de Defesa (SGPS), S.A. („EMPORDEF”), spółki holdingowej będącej w pełni własnością państwa i kontrolującej szereg przedsiębiorstw państwowych w sektorze obrony.
- (8) W momencie wydania przez Komisję decyzji o wszczęciu postępowania (zob. motyw 3 powyżej) spółka ENVC zatrudniała 638 pracowników i była jedyną stocznia w Portugalii, w której możliwa była budowa okrętów wojennych⁽⁴⁾. W omawianym okresie zakres działalności stoczniowej spółki ENVC ograniczał się jedynie do budowy dwóch zbiornikowców do przewozu asfaltu zleconej przez Petróleos de Venezuela S.A („PDVSA”), spółkę należącą w całości do państwa wenezuelskiego.
- (9) Spółka ENVC prowadziła działalność na danym obszarze na podstawie koncesji. Wspomnianą koncesję przyznano spółce po raz pierwszy w 1946 r., a następnie zmieniono w 1948 r., 1949 r. i 1974 r. W 1989 r. obszar objęty koncesją powiększono, a termin jej obowiązywania (początkowo wyznaczony do 2006 r.) wydłużono do 2031 r.⁽⁵⁾.

2.2. Procedura prywatyzacji

- (10) W momencie wydania decyzji o wszczęciu postępowania spółka ENVC nadal prowadziła działalność na rynku. W dekrete z mocą ustawy nr 186/2012 z dnia 13 sierpnia 2012 r. rząd postanowił ponownie sprywatyzować spółkę⁽⁶⁾.
- (11) Proces prywatyzacji miał zostać przeprowadzony w ramach portugalskiej ustawy prywatyzacyjnej⁽⁷⁾. Szczegółowe zasady regulujące proces, tj. dekret z mocą ustawy 186/2012 oraz uchwała Rady Ministrów 73/2012, zostały opublikowane w Dzienniku Urzędowym Republiki Portugalskiej odpowiednio dnia 13 oraz 29 sierpnia 2012 r.⁽⁸⁾. W uchwale Rady Ministrów 73/2012 wyjaśniono, że prywatyzacja miała zostać przeprowadzona poprzez sprzedaż bezpośrednią, a nie przetarg, do 95 % kapitału podstawowego spółki ENVC.
- (12) Portugalia poinformowała, że spółka EMPORDEF i jej doradca finansowy ustalili grupę ponad 70 potencjalnych inwestorów. W terminie do dnia 5 listopada 2012 r. wiążące oferty złożyło trzech inwestorów, ale tylko dwóch uznano za kwalifikowalnych: przedsiębiorstwo Rio Nave Serviços Navais z Brazylii oraz przedsiębiorstwo River Sea Industrial Trading z Rosji⁽⁹⁾.
- (13) Uchwałą Rady Ministrów 27/2013 z dnia 17 kwietnia 2013 r. rząd Portugalii zdecydował się odrzucić jedyną dopuszczalną ofertę JSC River Sea Industrial Trading (oferta Rio Nave Serviços Navais w międzyczasie wygasła), uzasadniając, że jej warunki są wygórowane i nie mogą zostać przyjęte.

⁽³⁾ Rozporządzenie nr 1 w sprawie określenia systemu językowego Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej (Dz.U. 17 z 6.10.1958, s. 385/58).

⁽⁴⁾ Z informacji dostarczonych przez Portugalię wynika, że w 2005 r. zdolność produkcyjna pod względem siły roboczej wyznaczonej do celów budowy okrętów na potrzeby wojska wzrosła do szczytowej wartości – 33 % całej działalności spółki ENVC (w tym budowy, napraw itp.). W latach 2006–2011 średnia zdolność produkcyjna do celów budowy na potrzeby wojska wynosiła 11 %, jednak w 2012 r. spadła do wartości zerowej na skutek anulowania zamówienia na budowę okrętów wojennych złożonego przez wojsko portugalskie.

⁽⁵⁾ Umowę koncesji zmieniono również w 2005 r. i 2007 r., aby umożliwić spółce ENVC zlecenie podwykonawstwa na część tego obszaru do celów wybudowania turbin wiatrowych.

⁽⁶⁾ Wspomniany proces nie został objęty zakresem protokołu ustaleń dotyczącym szczegółowych warunków w zakresie polityki gospodarczej podpisanym między Portugalią a Komisją, Międzynarodowym Funduszem Walutowym i Europejskim Bankiem Centralnym.

⁽⁷⁾ Lei Quadro das Privatizações, zatwierdzone ustawą nr 11/90 z dnia 5 kwietnia 1990 r. oraz opublikowane ponownie w ustawie nr 50/2011 z dnia 13 września 2011 r.

⁽⁸⁾ Odpowiednio Diário da República nr 156 z 13.8.2012, s. 4364 oraz Diário da República nr 167 z 29.8.2012, s. 4838.

⁽⁹⁾ Chociaż spółka Volstad Maritime złożyła wiążącą ofertę dnia 5 listopada 2012 r., została zdyskwalifikowana ze względu na złożenie jej po upływie terminu wyznaczonego na godz. 10 rano.

- (14) Dekretem z mocą ustawy nr 98/2013 z dnia 24 lipca 2013 r. rząd Portugalii upoważnił spółkę ENVC do podwykonawstwa w odniesieniu do obszaru, na którym działała. Procedura podwykonawstwa została wszczęta dnia 31 lipca 2013 r. Oferty złożyło dwóch oferentów, jednak za kwalifikowalną została uznana tylko oferta Martifer-Energy Systems SGPS, S.A. złożona wspólnie z Navalria-Docas, Construções e Reparações Navais, S.A. (za pośrednictwem ich spółki zależnej WestSea). Portugalia potwierdziła, że dnia 11 października 2013 r. wybrano ofertę WestSea.
- (15) Z uwagi na sytuację finansową spółki ENVC, która w połowie 2013 r. odnotowała skumulowane straty w wysokości ponad 264 mln EUR, rząd Portugalii uchwałą Rady Ministrów 86/2013 z dnia 5 grudnia 2013 r. postanowił zlikwidować spółkę ENVC. Jednocześnie rząd polecił radzie dyrektorów spółki ENVC, by rozpoczęła sprzedaż aktywów i zmaksymalizowała ich wartość poprzez przejrzysty proces sprzedaży.
- (16) Dnia 4 marca 2014 r. odbyło się walne zgromadzenie spółki ENVC, podczas którego spółka EMPORDEF jako jedyny akcjonariusz spółki ENVC potwierdziła swoją decyzję o przeprowadzeniu sprzedaży aktywów spółki ENVC oraz zwolnieniu – w omawianym czasie – około 607 pracowników w celu jak najszybszej likwidacji spółki i jej rozwiązania.
- (17) Po podjęciu działań niezbędnych do wykonania uchwały walnego zgromadzenia spółki ENVC oraz po sprzedaży aktywów i zwolnieniu pracowników rząd Portugalii zwrócił się do Comissão de Recrutamento e Selecção para a Administração Pública – CRESAP (Komisji ds. Rekrutacji i Selekcji Administracji Publicznej) o wyznaczenie zespołu likwidacyjnego odpowiedzialnego za likwidację spółki ENVC. Władze portugalskie potwierdziły, że spółka ENVC zostanie zlikwidowana w nadchodzących miesiącach.

3. OPIS ŚRODKÓW POMOCY

- (18) Z informacji przedstawionych przez Portugalię w toku formalnego postępowania wyjaśniającego wynika, że w przeszłości spółka ENVC skorzystała z kilku środków pomocy („**środki dotychczasowe**”).
- (19) Niektóre z dotychczasowych środków pomocy zostały zapewnione przez spółkę EMPORDEF bądź portugalski Skarb Państwa w celu pokrycia kosztów operacyjnych lub strat poniesionych przez spółkę ENVC w latach 2006–2013. Środki te podsumowano w tabeli 1 poniżej.

Tabela 1

Środki dotychczasowe na pokrycie kosztów operacyjnych lub strat poniesionych przez spółkę ENVC

Data	Środek pomocy	Podmiot przyznający	Kwota (w EUR)
11 maja 2006 r.	Podwyższenie kapitału spółki ENVC	EMPORDEF	24 875 000
2012/2013	Oprocentowane pożyczki na pokrycie kosztów operacyjnych – szczegółowe informacje zawiera załącznik I	EMPORDEF	101 118 066,03
(i) 31 stycznia 2006 r. (ii) 11 grudnia 2008 r. (iii) 28 kwietnia 2010 r. (iv) 27 kwietnia 2011 r.	Pożyczki na pokrycie kosztów operacyjnych	Direção-Geral do Tesouro e Finanças (DGTF)	(i) 30 000 000 (ii) 8 000 000 (iii) 5 000 000 (iv) 13 000 000

- (20) Dnia 11 maja 2006 r. walne zgromadzenie spółki ENCV (którego jedynym członkiem była spółka EMPORDEF) podjęło decyzję o podwyższeniu kapitału spółki ENVC o 24,875 mln EUR („**podwyższenie kapitału z 2006 r.**”) ⁽¹⁰⁾. Według Portugalii podwyższenie kapitału z 2006 r. było konieczne, aby spółka ENVC mogła wywiązać się ze zobowiązań finansowych i handlowych (w szczególności wobec portugalskiej marynarki wojennej), i zostało przeprowadzone z uwzględnieniem planu restrukturyzacji spółki ENVC z dnia 17 sierpnia 2005 r. (zob. motyw 47 poniżej). Portugalia zauważa również, że podwyższenie kapitału z 2006 r. było potrzebne w celu spełnienia wymogów art. 35 portugalskiego kodeksu spółek handlowych (Código das Sociedades Comerciais); w innym wypadku konieczne byłoby obniżenie kapitału spółki ENVC lub jej likwidacja.
- (21) W 2012 r. i na początku 2013 r. kilka banków zaprzestało udzielania kredytów spółce ENVC lub było skłonnych zrobić to tylko w odniesieniu do spółki EMPORDEF. W konsekwencji, aby zapewnić kontynuację działalności spółki ENVC, spółka EMPORDEF, jako jej jedyny akcjonariusz, udzieliła ENVC wsparcia finansowego w formie szeregu oprocentowanych pożyczek o łącznej wartości 101 118 066,03 EUR („**pożyczki z 2012 r. i 2013 r.**”) ⁽¹¹⁾. Portugalia wyjaśnia, że wspomniane pożyczki zostały udzielone w celu pokrycia kosztów operacyjnych oraz zapewnienia refinansowania istniejących kredytów bankowych. Stopy procentowe mające zastosowanie do pożyczek z 2012 r. i 2013 r. są uzależnione od konkretnych umów. Portugalia twierdzi, że stopy procentowe zastosowane przez spółkę EMPORDEF wobec spółki ENVC odzwierciedlają bankowe stopy procentowe mające zastosowanie do kredytów bazowych udzielonych spółce EMPORDEF. Do lutego 2014 r. spółka ENVC nie zwróciła pożyczek z 2012 r. i 2013 r. ani nie zapłaciła żadnych odsetek.
- (22) W latach 2006, 2008, 2010 i 2011 spółka ENVC otrzymała także od portugalskiego Skarbu Państwa (Direção-Geral do Tesouro e Finanças (DGTF)) finansowanie w postaci kilku umów pożyczek o łącznej wartości 56 mln EUR („**pożyczki udzielone przez DGTF**”). Portugalia stwierdza, że mające zastosowanie stopy procentowe to EURIBOR powiększony o zmienny spread zależny od danej umowy. Pożyczki udzielone przez DGTF miały na celu pokrycie zobowiązań finansowych pozostających do spłaty oraz potrzeb gotówkowych na pokrycie kosztów operacyjnych spółki ENVC. Portugalia potwierdziła, że pożyczki udzielone przez DGTF nie zostały spłacone ⁽¹²⁾.
- (23) Portugalia przedstawiła również informacje na temat szeregu innych środków przyznanych dotychczas na rzecz ENVC. Środki te podsumowano w tabeli 2 poniżej.

Tabela 2

Inne środki dotychczasowe na rzecz ENVC ⁽¹⁾

Data	Środek pomocy	Podmiot przyznający	Kwota (w EUR)
29 listopada 2011 r.	Poręczenie kredytu udzielonego przez Banco Comercial Português (BCP)	EMPORDEF	990 000
3 listopada 2011 r.	Poręczenie kredytu udzielonego przez BCP	EMPORDEF	400 000
30 września 2010 r.	Poręczenie kredytu udzielonego przez BCP	EMPORDEF	12 500 000
31 sierpnia 2010 r.	Poręczenie w odniesieniu do dwóch akredytów zabezpieczających wydanych przez Caixa Geral de Depósitos (CGD)	EMPORDEF	12 890 000 ⁽²⁾
24 czerwca 2010 r.	Poręczenie kredytu udzielonego przez BCP	EMPORDEF	5 000 000

⁽¹⁰⁾ W uwagach z dnia 28 grudnia 2012 r. Portugalia odniosła się do podwyższenia kapitału przeprowadzonego – jak się wydawało – w 2009 r. W toku formalnego postępowania wyjaśniającego Portugalia potwierdziła jednak, że w 2009 r. nie doszło do żadnego podwyższenia kapitału.

⁽¹¹⁾ Przedmiotowy środek wiąże się z przejęciem przez spółkę EMPORDEF długu spółki ENVC wobec Parvalorem w kwocie 5 111 910,08 EUR, a także odsetek naliczonych i niezapłaconych, wynoszących 5 281 882,02 EUR.

⁽¹²⁾ Portugalia zauważyła, że w latach 2006–2010 spółka ENVC pięciokrotnie zapłaciła odsetki od pożyczek udzielonych przez DGTF z 2006 i 2008 r. na łączną kwotę 3 291 293,50 EUR.

Data	Środek pomocy	Podmiot przyznający	Kwota (w EUR)
25 listopada 2009 r.	Poręczenie w odniesieniu do kredytu odnawialnego udzielonego przez CGD	EMPORDEF	15 000 000
7 września 2009 r.	Poręczenie w odniesieniu do kredytu odnawialnego udzielonego przez Banco Espírito Santo (BES)	EMPORDEF	4 500 000
26 czerwca 2008 r.	Poręczenie dla BCP jako gwarancja należytego wykonania umowy w odniesieniu do dwóch umów o budowę statków	EMPORDEF	14 512 500
8 stycznia 2007 r.	Poręczenie kredytu odnawialnego udzielonego przez CGD	EMPORDEF	5 000 000
—	Pomoc dla przemysłu stoczniowego w latach 2000–2005 ⁽³⁾ – informacje szczegółowe zawarto w załączniku II	DGTF	27 129 933,20
—	Pomoc na rzecz szkoleń zawodowych w latach 2005–2006 ⁽⁴⁾	DGTF	257 791
23 grudnia 2009 r.	Kredyt na budowę statku Atlántida	EMPORDEF	37 000 000

⁽¹⁾ W decyzji o wszczęciu postępowania wśród innych środków uwzględniono poręczenie spółki EMPORDEF w odniesieniu do wydanych przez CGD akredytyw o wartości 12 890 000 EUR. W trakcie formalnego postępowania wyjaśniającego Portugalia wyjaśniła, że przedmiotowy środek stanowi środek opisany w motywie 24.

⁽²⁾ W trakcie formalnego postępowania wyjaśniającego Portugalia wyjaśniła, że kwota przewidziana w akredytywach zabezpieczających wynosiła 12 890 000 EUR, tj. 10 % kosztu budowy dwóch zbiornikowców do przewozu asfaltu (128 900 000 EUR). Dodatkowo Portugalia wyjaśniła, że umowę w sprawie wydania akredytyw zabezpieczających wprowadzono w życie w 2010 r., a nie w 2012 r., jak podano w decyzji o wszczęciu postępowania.

⁽³⁾ Z informacji przedstawionych przez Portugalię wynika, że pomocy dla przemysłu stoczniowego udzielono w postaci dotacji związanych z 14 umowami w latach 2000–2005, a nie w latach 2000–2007, jak wskazano w decyzji o wszczęciu postępowania.

⁽⁴⁾ Portugalia wyjaśniła, że pomoc na rzecz szkoleń zawodowych przyznano w 2005 r. i 2006 r., a nie w latach 2000–2007, jak wskazano w decyzji o wszczęciu postępowania.

- (24) W 2010 r. spółka ENVC zawarła ze spółką PDSVA umowę o budowę dwóch zbiornikowców do przewozu asfaltu. Wartość umowy w odniesieniu do każdego statku wynosiła 64,45 mln EUR – łącznie 128,9 mln EUR. Zgodnie z umową o usługę budowlaną spółka PDVSA miała dokonać wpłaty własnej w formie zaliczki na rzecz spółki ENVC w wysokości 10 % całkowitej kwoty zawartej w umowie, tj. 12,89 mln EUR, pod warunkiem zawieszającym w postaci otrzymania dwóch akredytyw zabezpieczających, co miało służyć zabezpieczeniu wpłaty własnej spółki PDVSA, na wypadek gdyby spółka ENVC nie dopełniła zobowiązań umownych. Obie akredytywy zabezpieczające zostały wydane przez CGD na podstawie poręczeń z EMPORDEF i odwołane dnia 28 lutego 2014 r. oraz dnia 31 marca 2014 r.
- (25) Jak wynika z wyjaśnień Portugalii, w latach 2007–2011 spółka EMPORDEF wydała szereg innych poręczeń oraz gwarancji na poparcie umów finansowych między spółką ENVC a bankami komercyjnymi (poręczenia szczegółowo opisane w motywie 24 powyżej oraz w niniejszym motywie będą dalej łącznie zwane „poręczeniami” – ich łączna wartość wynosi 70 792 500 EUR). Portugalia zauważa, że spółka EMPORDEF nigdy nie pobierała od spółki ENVC opłat za poręczenia.
- (26) W latach 2000–2005 spółka ENVC otrzymała liczne dotacje na działalność związaną z przemysłem stoczniowym o łącznej wartości 27 129 933,20 EUR („dotacje na przemysł stoczniowy”). Wspomniana kwota odpowiada licznym niepodlegającym zwrotowi dotacjom na budowę szeregu statków i zbiornikowców, które – jak twierdzi Portugalia – zostały przyznane zgodnie z dekretem z mocą ustawy 296/89 w sprawie wykonania dyrektywy Rady 87/167/EWG ⁽¹³⁾.

⁽¹³⁾ Dyrektywa Rady 87/167/EWG z dnia 26 stycznia 1987 r. w sprawie pomocy dla przemysłu stoczniowego (Dz.U. L 69 z 12.3.1987, s. 55).

- (27) Spółka ENVC otrzymała również pomoc finansową na szkolenia zawodowe w wysokości 257 791 EUR („**dotacje na szkolenia zawodowe**”) w 2005 r. i 2006 r. w ramach Programu operacyjnego na rzecz zatrudnienia, szkolenia i rozwoju społecznego (POEFDS) finansowanego przez Europejski Fundusz Społeczny.
- (28) W odniesieniu do statku Atlântida Portugalia wyjaśnia, że jego budowa była w 2006 r. przedmiotem międzynarodowej procedury przetargowej, w której oprócz ENVC uczestniczyła jeszcze tylko jedna spółka. Obie oferty zostały jednak odrzucone, ponieważ nie spełniały niezbędnych wymogów procedury przetargowej. Budowę statków zlecono spółce ENVC na późniejszym etapie w wyniku bezpośrednich negocjacji z Atlanticoline, spółką publiczną odpowiedzialną za transport oceaniczny na Azorach. Wartość początkowa umowy o budowę statku Atlântida wynosiła 39,95 mln EUR, a następnie wzrosła do 45,35 mln EUR. W późniejszym czasie spółka Atlanticoline rozwiązała umowę ze spółką ENVC, twierdząc, że statek Atlântida nie jest w stanie osiągnąć prędkości przewidzianej w umowie.
- (29) Dnia 23 grudnia 2009 r. spółka EMPORDEF otrzymała od CGD kredyt w wysokości 37 mln EUR na potrzeby rozstrzygnięcia sporu między spółką Atlanticoline a ENVC. W umowie kredytu określono, że kredyt miał zostać wykorzystany przez spółkę EMPORDEF w celu zapewnienia spółce ENVC środków niezbędnych do zakończenia postępowania przeciwko spółce Atlanticoline. Naliczana stopa procentowa była równa sześciomiesięcznej stopie EURIBOR powiększonej o spread w wysokości 2 % („**kredyt na statek Atlântida**”).
- (30) W 2014 r. odbył się przetarg na ukończony statek. Przedmiotową procedurę sprzedaży nagłośniono w prasie krajowej i międzynarodowej, a jedynym kryterium wyboru zwycięzcy przetargu była cena. Umowę kupna statku za 8,75 mln EUR podpisano z nabywcą (spółką Mystic Cruises SA) dnia 30 września 2014 r.

4. DECYZJA O WSZCZĘCIU POSTĘPOWANIA

- (31) Dnia 23 stycznia 2013 r. Komisja podjęła decyzję o wszczęciu formalnego postępowania wyjaśniającego. W decyzji o wszczęciu postępowania Komisja wstępnie przyjęła, że spółkę ENVC można uznać za przedsiębiorstwo znajdujące się w trudnej sytuacji w rozumieniu Wytycznych wspólnotowych dotyczących pomocy państwa w celu ratowania i restrukturyzacji zagrożonych przedsiębiorstw z 2004 r. ⁽¹⁴⁾ („**wytyczne dotyczące ratowania i restrukturyzacji z 2004 r.**”), w szczególności biorąc pod uwagę znaczne straty ponoszone przez spółkę ENVC co najmniej od 2000 r.
- (32) W decyzji o wszczęciu postępowania Komisja podkreśliła, że otrzymała ograniczone informacje na temat środków dotychczasowych, stwierdziła jednak wstępnie, iż wszystkie te środki wiązały się z zasobami państwowymi i można je było przypisać państwu ⁽¹⁵⁾. Komisja była również wstępnie zdania, że środki dotychczasowe zapewniły spółce ENVC nienależną korzyść, ponieważ wydawało się mało prawdopodobne, by jakikolwiek racjonalny prywatny podmiot gospodarczy udzielił spółce ENVC pomocy, biorąc pod uwagę jej ówczesne trudności. Korzyść ta miałaby charakter selektywny ze względu na fakt, że jej jedynym beneficjentem była spółka ENVC.
- (33) Komisja zwróciła również uwagę, że środki dotychczasowe prawdopodobnie miały wpływ na wymianę handlową między państwami członkowskimi, ponieważ spółka ENVC konkurowała ze stoczniami z innych państw członkowskich Unii Europejskiej oraz z państw całego świata. Środki dotychczasowe umożliwiły zatem spółce ENVC kontynuowanie działalności, w związku z czym w przeciwieństwie do swoich konkurentów nie musiała zmagać się z konsekwencjami, jakie zwykle wynikałyby ze złych wyników finansowych.
- (34) Na podstawie powyższych ustaleń Komisja wstępnie stwierdziła, że – jak się wydaje – środki dotychczasowe stanowią pomoc państwa w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE. Ponadto, ponieważ środków dotychczasowych udzielono z naruszeniem obowiązku zgłoszenia i klauzul zawieszających określonych w art. 108 ust. 3 TFUE, Komisja zauważyła, że prawdopodobnie stanowiły one pomoc państwa niezgodną z prawem.

⁽¹⁴⁾ Dz.U. C 244 z 1.10.2004, s. 2. Dnia 1 sierpnia 2014 r. weszły w życie Wytyczne dotyczące pomocy państwa na ratowanie i restrukturyzację przedsiębiorstw niefinansowych znajdujących się w trudnej sytuacji (Dz.U. C 249 z 31.7.2014, s. 1) („wytyczne dotyczące ratowania i restrukturyzacji z 2014 r.”). Zgodnie z punktem 135 wytycznych dotyczących ratowania i restrukturyzacji z 2014 r. Komisja stosuje przedmiotowe wytyczne ze skutkiem od dnia 1 sierpnia 2014 r. do dnia 31 grudnia 2020 r. Zgodnie z punktem 138 wytycznych dotyczących ratowania i restrukturyzacji z 2014 r. środki dotychczasowe będące przedmiotem niniejszej decyzji zostaną jednak poddane ocenie na podstawie wytycznych, które miały zastosowanie w czasie przyznawania danej pomocy, tj. wytycznych dotyczących ratowania i restrukturyzacji z 2004 r. (lub – w stosownych przypadkach – Wytycznych wspólnotowych dotyczących pomocy państwa na rzecz wspomagania i restrukturyzacji przedsiębiorstw przeżywających trudności (Dz.U. C 288 z 9.10.1999, s. 2 – „wytyczne dotyczące wspomagania i restrukturyzacji z 1999 r.”)).

⁽¹⁵⁾ Jeżeli chodzi o spółkę EMPORDEF, Komisja zauważyła w motywach 46–48 decyzji o wszczęciu postępowania, że wydawało się, iż decyzje tej spółki są przypisane państwu portugalskiemu w rozumieniu orzecznictwa w sprawie Stardust Marine (wyrok w sprawie Francja przeciwko Komisji, C-482/99, EU:C:2002:294).

- (35) Komisja wyraziła również wątpliwości co do zgodności środków dotychczasowych z rynkiem wewnętrznym, w szczególności biorąc pod uwagę fakt, że władze portugalskie nie przedstawiły żadnych możliwych podstaw do uznania wspomnianej zgodności.
- (36) Komisja oceniła jednak, czy w przypadku środków dotychczasowych miałyby zastosowanie, bez zagłębiania się w sprawę, jakiegokolwiek możliwe podstawy prawne dotyczące zgodności z rynkiem wewnętrznym ustanowione w TFUE. Po odrzuceniu możliwości zastosowania wyjątków przewidzianych w art. 107 ust. 2 TFUE Komisja wstępnie zauważyła, że zastosowanie mógł mieć jedynie wyjątek przewidziany w art. 107 ust. 3 lit. c) TFUE.
- (37) Komisja zauważyła, iż wydawało się, że środki dotychczasowe nie zostały udzielone na podstawie konkretnych zasad pomocy państwa mających zastosowanie do przemysłu stoczniowego w momencie, gdy środki dotychczasowe zostały przyznane, tj. Zasad ramowych dotyczących pomocy państwa dla przemysłu stoczniowego⁽¹⁶⁾ lub wcześniejszych⁽¹⁷⁾. Ponieważ wydawało się, że w czasie udzielania środków dotychczasowych spółka ENVC była przedsiębiorstwem znajdującym się w trudnej sytuacji w rozumieniu wytycznych dotyczących ratowania i restrukturyzacji z 2004 r., Komisja zauważyła, iż – jak się wydawało – jedyną właściwą podstawą zgodności z rynkiem wewnętrznym była ta dotycząca pomocy państwa w celu ratowania i restrukturyzacji przedsiębiorstw znajdujących się w trudnej sytuacji zgodnie z art. 107 ust. 3 lit. c) TFUE, tj. wytyczne dotyczące ratowania i restrukturyzacji z 2004 r.
- (38) Jak zauważyła Komisja, wydaje się, że warunki udzielania pomocy na ratowanie określone w sekcji 3.1 wytycznych dotyczących ratowania i restrukturyzacji z 2004 r. nie zostały spełnione. W odniesieniu do pomocy na restrukturyzację, jak określono w sekcji 3.2 wytycznych dotyczących ratowania i restrukturyzacji z 2004 r., Komisja zauważyła również, że Portugalia nie zdołała wykazać wystąpienia któregokolwiek z elementów niezbędnych, by środki dotychczasowe można było uznać za pomoc na restrukturyzację zgodną z rynkiem wewnętrznym (plan restrukturyzacji, wkład własny, środki wyrównawcze itp.). Komisja nie miała zatem dowodów na to, czy którekolwiek ze środków dotychczasowych można uznać za pomoc na ratowanie lub pomoc na restrukturyzację zgodną z rynkiem wewnętrznym na podstawie wytycznych dotyczących ratowania i restrukturyzacji.
- (39) W związku z powyższym Komisja wyraziła wątpliwości co do zgodności środków dotychczasowych na rzecz spółki ENVC z rynkiem wewnętrznym.
- (40) Ponadto Komisja poczyniła szereg spostrzeżeń na temat środków planowanych przez Portugalię w kontekście prywatyzacji spółki ENVC. Chociaż planowane środki towarzyszące prywatyzacji spółki ENVC nie były przedmiotem decyzji o wszczęciu postępowania, Komisja – mając na uwadze sytuację ekonomiczną spółki ENVC oraz charakter planowanych środków – uznała za prawdopodobne, że środki te zawierają element pomocy państwa. Komisja zauważa jednak, że Portugalia odrzuciła jedyną ważną ofertę dotyczącą prywatyzacji ENVC i zdecydowała o likwidacji spółki (zob. motywy 14–15 powyżej). Na tej podstawie Komisja uznaje, że planowane środki towarzyszące prywatyzacji ENVC nie zostały przekazane, w związku z czym nie zostaną uwzględnione w niniejszej decyzji.

5. UWAGI PORTUGALII DOTYCZĄCE DECYZJI O WSZCZĘCIU POSTĘPOWANIA

- (41) W uwagach dotyczących decyzji o wszczęciu postępowania wydanej przez Komisję Portugalia stwierdziła, iż pomimo strat skumulowanych przez ENVC od 2000 r., a w szczególności od 2009 r., decyzja o utrzymaniu działalności spółki poprzez zapewnienie jej wystarczających środków była dla spółki EMPORDEF racjonalnym rozwiązaniem zgodnym z zasadą podmiotu gospodarczego działającego w warunkach gospodarki rynkowej.
- (42) W odniesieniu do trudności ENVC Portugalia stwierdziła, że powaga sytuacji finansowej spółki stała się oczywista dopiero w latach 2009–2010, a dopiero w rocznym sprawozdaniu finansowym spółki za 2012 r. uznano, że sytuacja ta jest nieodwracalna.
- (43) Portugalia wyjaśniła również, że **podwyższenie kapitału z 2006 r.** wynikało ze zobowiązania prawnego na podstawie art. 35 portugalskiego kodeksu spółek handlowych. Przedmiotowy przepis stanowi, że jeśli dana spółka straci połowę swojego kapitału zakładowego, (i) spółka ta musi zostać rozwiązana; (ii) kapitał zakładowy należy obniżyć do kwoty nie niższej niż kapitał własny spółki (*capital próprio*); bądź też (iii) akcjonariusze spółki muszą wnieść wkład na kapitał zakładowy. Właśnie na tej podstawie akcjonariusze ENVC postanowili w 2006 r. przyznać spółce zastrzyk kapitałowy w kwocie 24,875 mln EUR.

⁽¹⁶⁾ Dz.U. C 364 z 14.12.2011, s. 9.

⁽¹⁷⁾ Mowa o zasadach ramowych dotyczących pomocy państwa dla przemysłu stoczniowego z 2004 r. (Dz.U. C 317 z 30.12.2003, s. 11) i rozporządzeniu Rady (WE) nr 1540/98 z dnia 29 czerwca 1998 r. ustanawiającym nowe reguły dotyczące pomocy dla przemysłu stoczniowego (Dz.U. L 202 z 18.7.1998, s. 1).

- (44) Zdaniem Portugalii przedmiotową decyzję podjęto w przekonaniu, iż rozwiązania alternatywne określone w art. 35 portugalskiego kodeksu spółek handlowych nie pozwoliłyby spółce ENVC na wywiązanie się ze zobowiązań finansowych i handlowych (w szczególności wobec portugalskiej marynarki wojennej). W 2006 r. spółka ENVC miała w swoim portfelu zamówień 15 przedsięwzięć budowlanych o łącznej wartości 386 mln EUR.
- (45) Portugalia twierdzi, że inwestor prywatny również zdecydowałby się na podwyższenie kapitału ENVC i umożliwienie spółce dalszego prowadzenia działalności, a tym samym na zwiększenie jej konkurencyjności na rynku stoczniovym.
- (46) W uwagach z dnia 14 lutego 2014 r. Portugalia wskazała, że decyzję o podwyższeniu kapitału z 2006 r. podjęto, biorąc pod uwagę nie tylko portfel spółki, ale także plan restrukturyzacji ENVC z sierpnia 2005 r.
- (47) Plan restrukturyzacji, którego projekt dostarczono, został przygotowany przez Banco Português de Investimento S.A. („BPI”) i obejmował okres 2005–2009. Zgodnie z planem restrukturyzacji, aby odzyskać rentowność, spółka ENVC musiałaby skupić się na działalności na potrzeby wojska, chociaż – jak wskazano – stabilność budżetowa i gospodarcza spółki była zależna od zdolności w zakresie zarządzania, wykonania istniejących umów oraz zmian na rynku stoczniovym.
- (48) W planie restrukturyzacji nie określono ilościowo kosztów związanych z niewykonaniem umów obowiązujących spółkę ENVC w omawianym okresie. Koszty związane z likwidacją spółki (w tym koszty wynikające ze zwolnienia pracowników oraz uregulowania zobowiązań) oszacowano natomiast na 175 mln EUR. Zdaniem Portugalii taką możliwość działania odrzucono z uwagi na fakt, że likwidacja spółki wiązała się z większymi obciążeniami niż podwyższenie kapitału.
- (49) Portugalia dalej wyjaśnia, że plan restrukturyzacji przewidywał konieczność wsparcia dla ENVC, ponieważ w latach 2005–2007 spółka nie była zdolna do dalszego samodzielnego prowadzenia działalności. Portugalia stwierdza jednak, że zgodnie z przedstawionym w 2009 r. sprawozdaniem Inspeção-Geral de Finanças – IGF (podmiotu odpowiedzialnego za nadzór nad portugalskimi spółkami publicznymi) plan restrukturyzacji ENVC nie został wykonany w wystarczającym stopniu, a prognozy finansowe i ekonomiczne na lata 2008–2011 były zbyt optymistyczne.
- (50) W odniesieniu do **pożyczek z 2012 r. i 2013 r.** Portugalia twierdzi, że wobec spółki ENVC zastosowano takie same stopy procentowe jak stopy, które spółce EMPORDEF udało się uzyskać na rynku. Dlatego też należy uznać, że stopy procentowe zostały przyznane na warunkach rynkowych i są pozbawione elementu pomocy. Portugalia jest zdania, że skoro spółka EMPORDEF była jedynym akcjonariuszem spółki ENVC, można ją uznać za odpowiedzialną w ostatniej instancji za długi i zobowiązania spółki ENVC. W związku z tym Portugalia twierdzi, że spółka EMPORDEF nie zwiększyła ryzyka poprzez dalszą ekspozycję względem spółki ENVC w drodze pożyczek z 2012 r. i 2013 r.
- (51) W uwagach z dnia 14 lutego 2014 r. Portugalia wyjaśniła, że do lutego 2014 r. spółka ENVC nie zwróciła pożyczek z 2012 r. i 2013 r. ani nie spłaciła żadnych odsetek. Ponadto Portugalia zauważyła również, że do pożyczek dla spółki ENVC dołączano w razie potrzeby poręczenia wydane przez spółkę EMPORDEF.
- (52) W kwestii **pożyczek udzielonych przez DGTF** w 2006 r., 2008 r., 2010 r. i 2011 r. Portugalia jest zdania, że udzielono ich na warunkach rynkowych, ponieważ zastosowaną stopą procentową była stopa EURIBOR powiększona o zmienny spread zależny od konkretnej umowy pożyczki. Portugalia zauważa również, że DGTF udzielił pożyczek, mając na względzie portfel zamówień spółki ENVC, który stwarzał uzasadnione oczekiwania, że spółka ENVC będzie w stanie spłacić pożyczki.
- (53) Portugalia podkreśla też, że wykorzystanie **poręczeń** jest normalną praktyką wśród prywatnych podmiotów gospodarczych i stanowi mechanizm umożliwiający dostęp do rynków finansowych spółkom z niższą zdolnością kredytową. Portugalia zauważa, że spółka EMPORDEF zostałaby tak czy inaczej uznana za odpowiedzialną w ostatniej instancji za długi spółki ENVC, biorąc pod uwagę fakt, że była jej jedynym akcjonariuszem. W każdym razie Portugalia przyznaje, że spółka EMPORDEF nigdy nie pobierała od spółki ENVC opłat za poręczenia.

- (54) Jeżeli chodzi o **dotacje na przemysł stoczniowy**, Portugalia twierdzi, że przyznawano je zgodnie z dekretem z mocą ustawy 296/89 w sprawie wykonania dyrektywy 87/167/EWG – i dlatego też stanowiłyby one pomoc dla przemysłu stoczniowego zgodną z rynkiem wewnętrznym. W kwestii **dotacji na szkolenia zawodowe** Portugalia twierdzi, że przyznano je wszystkim spółkom spełniającym warunki regulacyjne, a tym samym nie zapewniły one spółce ENVC nienależnej selektywnej korzyści.
- (55) W odniesieniu do **statku Atlântida** Portugalia zauważa, że według stanu na czerwiec 2012 r. jego wartość rynkową oszacowano na 29,24 mln EUR, uwzględniając między innymi jego ekonomiczne starzenie się oraz amortyzację fizyczną i funkcjonalną. W tym kontekście Portugalia twierdzi, że nie ma powodów, by uważać, iż budowa statku wiązała się z nienależną korzyścią na rzecz spółki ENVC, biorąc pod uwagę fakt, że koszt budowy przekraczał cenę określoną w umowie.

6. OCENA ŚRODKÓW POMOCY

- (56) W niniejszej decyzji na wstępie odniesiono się do kwestii, czy spółka ENVC jest przedsiębiorstwem znajdującym się w trudnej sytuacji w rozumieniu wytycznych dotyczących ratowania i restrukturyzacji z 2004 r.⁽¹⁸⁾. Następnie zbadano, czy środki będące przedmiotem oceny stanowią pomoc państwa na rzecz spółki ENVC w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE oraz czy taka pomoc, o ile istnieje, jest zgodna z prawem i rynkiem wewnętrznym.

6.1. Trudności spółki ENVC

- (57) Jak zauważono powyżej w motywie 42, Portugalia twierdzi, że w latach 2009–2010 stało się jasne, jak poważna jest sytuacja finansowa spółki, a dopiero w rocznym sprawozdaniu finansowym spółki za 2012 r. uznano, że sytuacja ta jest nieodwracalna.
- (58) Komisja podtrzymuje swoje stanowisko wyrażone w decyzji o wszczęciu postępowania. Zgodnie z pkt 9 wytycznych dotyczących ratowania i restrukturyzacji z 2004 r. Komisja uważa przedsiębiorstwo za znajdujące się w trudnej sytuacji, jeżeli ani przy pomocy środków własnych, ani środków, które mogłyby uzyskać od właścicieli/akcjonariuszy lub wierzycieli, nie jest ono w stanie powstrzymać strat, które bez zewnętrznej interwencji władz publicznych prawie na pewno doprowadzą to przedsiębiorstwo do zniknięcia z rynku w perspektywie krótko- lub średnioterminowej.
- (59) W motywie 10 wytycznych dotyczących ratowania i restrukturyzacji z 2004 r. uściśla się, że spółkę kapitałową uważa się za znajdującą się w trudnej sytuacji, jeżeli ponad połowa jej zarejestrowanego kapitału została utracona, w tym ponad jedna czwarta tego kapitału w okresie poprzedzających 12 miesięcy, lub jeżeli spełnia ona kryteria określone w prawie krajowym w zakresie podlegania zbiorowemu postępowaniu w związku z niewypłacalnością.
- (60) W pkt 11 wytycznych dotyczących ratowania i restrukturyzacji z 2004 r. dodano, że nawet jeżeli warunki określone w pkt 10 nie zostały spełnione, przedsiębiorstwo może nadal zostać uznane za znajdujące się w trudnej sytuacji, w szczególności gdy występują typowe oznaki, takie jak rosnące straty, malejący obrót, zwiększanie się zapasów, nadwyżki produkcji, zmniejszający się przepływ środków finansowych, rosnące zadłużenie, rosnące kwoty odsetek i zmniejszająca się lub zerowa wartość aktywów netto.
- (61) Komisja zauważa, że spółka ENVC jest spółką kapitałową, która co najmniej od 2000 r. stale odnotowywała znaczne straty (zob. tabela 3 poniżej):

Tabela 3

Wyniki netto spółki ENVC w latach 2000–2013

	Wynik netto (w mln EUR)
2000	– 2,72
2001	– 4,98
2002	– 11,12

⁽¹⁸⁾ Zob. przypis 14 powyżej.

	Wynik netto (w mln EUR)
2003	- 26,87
2004	- 27,02
2005	- 14,38
2006	- 5,26
2007	- 8,04
2008	- 12,07
2009	- 22,26
2010	- 41,90
2011	- 22,70
2012	- 8,78
2013	- 52,42

Źródło: Roczne sprawozdania finansowe spółki EMPORDEF za 2006 r., 2007 r., 2008 r., 2012 r. i 2013 r. (dostępne pod adresem: <http://www.empordef.pt/main.html>), roczne sprawozdania finansowe spółki ENVC za 2001 r., 2002 r., 2003 r., 2009 r., 2010 r. i 2011 r.

- (62) Oprócz znacznych strat poniesionych przez spółkę ENVC, które są pierwszym przejawem trudności spółki, występują także inne typowe oznaki wskazujące na to, że przedsiębiorstwo znajduje się w trudnej sytuacji w rozumieniu wytycznych dotyczących ratowania i restrukturyzacji z 2004 r. Przykładowo obroty spółki ENVC stale malały co najmniej od 2008 r., kiedy to wynosiły 129,62 mln EUR, spadając do 55,58 mln EUR w 2009 r., 20,22 mln EUR w 2010 r. i 15,11 mln EUR w 2011 r. Chociaż w 2012 r. odnotowano wzrost obrotów (30,38 mln EUR) w związku z dodatkowymi pracami nad statkiem wsparcia logistycznego⁽¹⁹⁾, było to zdarzenie jednorazowe, a w 2013 r. obroty ponownie gwałtownie spadły do 3,79 mln EUR.
- (63) Ponadto spółka ENVC wykazywała ujemny kapitał własny co najmniej od 2009 r.: - 25,62 mln EUR w 2009 r., - 74,49 mln EUR w 2010 r., - 129,63 mln EUR w 2011 r., - 142,45 mln EUR w 2012 r. i - 193,46 mln EUR w 2013 r.⁽²⁰⁾
- (64) Zdaniem Portugalii (zob. motyw 43 powyżej) podwyższenie kapitału z 2006 r. było potrzebne w celu spełnienia wymogów art. 35 portugalskiego kodeksu spółek handlowych; w innym wypadku konieczne byłoby obniżenie kapitału spółki ENVC lub jej likwidacja. Co więcej, w przygotowanym przez BPI planie restrukturyzacji z sierpnia 2005 r. (zob. motyw 47 powyżej) podkreślono, że od końca 2003 r. spółka ENVC znajdowała się w stanie technicznej niewypłacalności (*falência técnica*). Komisja zauważa ponadto, że w sprawozdaniu IGF z 2009 r. wskazano, iż na dzień 31 grudnia 2005 r. oraz pod koniec 2008 r. spółka ENVC ponownie znajdowała się w stanie technicznej niewypłacalności. Wydaje się więc, że w omawianych okresach, kiedy spółka ENVC znajdowała się w stanie technicznej niewypłacalności, wykazywała ona wszelkie oznaki upadłości, tyle że sąd właściwy formalnie nie orzekł upadłości spółki. Sugeruje to, że przynajmniej pod koniec 2003 r., 2005 r. oraz 2008 r. spółka spełniała określone w prawie wewnętrznym kryteria w zakresie podlegania zbiorowemu postępowaniu w związku z niewypłacalnością zgodnie z pkt 10 wytycznych dotyczących ratowania i restrukturyzacji z 2004 r.
- (65) W związku z powyższym Komisja stwierdza, że w rozumieniu wytycznych dotyczących ratowania i restrukturyzacji z 2004 r. spółka ENVC była przedsiębiorstwem znajdującym się w trudnej sytuacji w czasie, gdy przyznawano wszystkie środki dotychczasowe.

⁽¹⁹⁾ Źródło: Roczne sprawozdanie finansowe spółki EMPORDEF za 2012 r.

⁽²⁰⁾ Źródło: Roczne sprawozdania finansowe spółki EMPORDEF za 2012 r. i 2013 r. Z rocznych sprawozdań finansowych spółki ENVC za 2001 r., 2002 r. i 2003 r. wynika, że wykazywała ona ujemny całkowity kapitał własny również w latach 2000 (- 5,99 mln EUR), 2001 (- 10,97 mln EUR), 2002 (- 22,09 mln EUR) i 2003 (- 48,97 mln EUR).

6.2. Istnienie pomocy

- (66) Zgodnie z art. 107 ust. 1 TFUE wszelka pomoc przyznawana przez państwo członkowskie lub przy użyciu zasobów państwowych w jakiegokolwiek formie, która zakłóca konkurencję lub grozi jej zakłóceniem poprzez sprzyjanie niektórym przedsiębiorstwom lub produkcji niektórych towarów, jest niezgodna z rynkiem wewnętrznym w zakresie, w jakim wpływa na wymianę handlową między państwami członkowskimi.
- (67) Aby stwierdzić, czy istnieje pomoc państwa, należy zatem ocenić, czy zostały spełnione łączne kryteria określone w art. 107 ust. 1 TFUE (tj. przekazanie zasobów państwowych, selektywna korzyść, potencjalne zakłócenie konkurencji i wpływ na handel wewnątrzunijny) w odniesieniu do wskazanych środków.
- (68) W tym względzie Komisja już teraz odnotowuje, że Portugalia nie kwestionuje tego, iż **dotacje na przemysł stoczniowy** mają charakter pomocy państwa, ponieważ – jak twierdzą władze portugalskie – zostały one przyznane na podstawie dekretu z mocą ustawy nr 296/89 w sprawie wykonania dyrektywy 87/167/EWG. W sekcji 6.4 poniżej Komisja ocenia zgodność przedmiotowych dotacji z rynkiem wewnętrznym.
- (69) W związku z przyznanymi w 2005 r. i 2006 r. **dotacjami na szkolenia zawodowe** o łącznej wartości 257 791 EUR Portugalia oświadcza, że przyznano je w ramach Programu operacyjnego na rzecz zatrudnienia, szkolenia i rozwoju społecznego (POEFDS) finansowanego przez Europejski Fundusz Społeczny. Komisja zauważa, że wspomniane środki jako takie stanowią pomoc państwa, gdyż zostały przyznane przez państwo członkowskie w kontekście funduszy strukturalnych na lata 2000–2006. W związku z tym w sekcji 6.4 poniżej Komisja bezpośrednio ocenia zgodność wspomnianych środków z rynkiem wewnętrznym.

6.2.1. Zasoby państwowe i możliwość przypisania środków państwu

- (70) Portugalia nie kwestionuje określonych w decyzji o wszczęciu postępowania wstępnych ustaleń Komisji odnośnie do obecności zasobów państwowych oraz możliwości przypisania środków państwu.
- (71) Przede wszystkim Komisja podkreśla, że pożyczki udzielone przez DGTF, dotacje na przemysł stoczniowy oraz dotacje na szkolenia zawodowe zostały przekazane bezpośrednio z budżetu państwa (głównie za pośrednictwem DGTF), zatem nie ma wątpliwości co do tego, że przedmiotowe środki dotychczasowe wiążą się z zasobami państwowymi i mogą być przypisane państwu.
- (72) W odniesieniu do EMPORDEF Komisja uważa, że działania spółki wiązały się z zasobami państwowymi (ze względu na fakt, że budżet spółki EMPORDEF jest zapewniany bezpośrednio przez państwo) oraz że mogą być one przypisane państwu w rozumieniu orzecznictwa w sprawie Stardust Marine ⁽²¹⁾. Komisja zauważa przede wszystkim, że jest to publiczna spółka holdingowa będąca w całości własnością państwa: jedynym akcjonariuszem spółki EMPORDEF jest DGTF działające w imieniu państwa. Co więcej, spółka EMPORDEF jest objęta bezpośrednim nadzorem portugalskiego Ministerstwa Finansów i Administracji Publicznej w zakresie nadzoru finansowego, a także portugalskiego Ministerstwa Obrony Narodowej w zakresie nadzoru sektorowego ⁽²²⁾.
- (73) Ponadto według informacji zawartych na stronie internetowej EMPORDEF działalność spółki jest zgodna z założeniami, polityką i celami ustalonymi przez jej jedynego akcjonariusza, tj. państwo ⁽²³⁾. Co więcej, prezes EMPORDEF oraz dyrektorzy wykonawczy spółki są mianowani bezpośrednio przez Ministra Obrony Narodowej ⁽²⁴⁾.

⁽²¹⁾ Wyrok w sprawie C-482/99 Francja przeciwko Komisji, EU:C:2002:29.

⁽²²⁾ Źródło: <http://www.empordef.pt/main.html>.

⁽²³⁾ Źródło: <http://www.empordef.pt/uk/main.html>.

⁽²⁴⁾ Zob. wykaz nominacji na stronie internetowej portugalskiego Ministerstwa Obrony Narodowej (<http://www.portugal.gov.pt/pt/o-governo/nomeacoes/ministerio-da-defesa-nacional.aspx>). Zob. też strona internetowa spółki EMPORDEF (<http://www.empordef.pt/main.html>) oraz szereg komunikatów prasowych, np. http://www.dn.pt/inicio/portugal/interior.aspx?content_id=1768612 lub http://www.dn.pt/inicio/portugal/interior.aspx?content_id=1950754.

- (74) Ponadto w zasadach regulujących planowaną prywatyzację spółki ENVC (zob. sekcja 2.2 powyżej) wyraźnie wskazuje się, że ostateczna decyzja miała zostać podjęta przez władze portugalskie a nie przez spółkę EMPORDEF. Jeżeli chodzi o dowody pośrednie, Komisja zauważa, że dnia 4 stycznia 2012 r. portugalskie Ministerstwo Obrony Narodowej wydało komunikat prasowy o następującej treści: „dnia 2 lipca 2011 r. Ministerstwo Obrony Narodowej postanowiło zawiesić likwidację [ENVC]. W sierpniu Ministerstwo Obrony Narodowej upoważniło nowy zarząd spółki EMPORDEF do znalezienia rozwiązania, które pozwoliłoby na uniknięcie likwidacji i zamknięcia spółki ENVC”⁽²⁵⁾. Ministerstwo Obrony Narodowej wielokrotnie zawiadomiło także publicznie o krokach, jakie zamierza podjąć w odniesieniu do planowanej prywatyzacji spółki ENVC⁽²⁶⁾. Kiedy plan prywatyzacji został odrzucony, rząd portugalski upoważnił spółkę EMPORDEF do podjęcia niezbędnych środków w kwestii spółki ENVC⁽²⁷⁾.
- (75) W świetle powyższych ustaleń Komisja stwierdza, że działania spółki EMPORDEF można przypisać państwu, a środki dotychczasowe przyznane spółce ENVC wiązały się z zasobami państwowymi.

6.2.2. *Selektywna korzyść*

- (76) W kwestii tego, czy środki dotychczasowe zapewniły spółce ENVC nienależną selektywną korzyść, Komisja zauważa, że zdaniem Portugalii nie miało to miejsca w przypadku większości środków dotychczasowych, gdyż byłyby one zgodne z zasadą podmiotu gospodarczego działającego w warunkach gospodarki rynkowej.
- (77) W decyzji o wszczęciu postępowania Komisja zaznaczyła, że chociaż informacje dostępne w czasie wydawania przedmiotowej decyzji były niepełne, wydawało się mało prawdopodobne, by racjonalny, prywatny podmiot gospodarczy przyznał spółce ENVC środki dotychczasowe. W istocie, biorąc pod uwagę trudności spółki ENVC w omawianym okresie, Komisja wstępnie stwierdziła, że racjonalny podmiot gospodarczy działający na warunkach rynkowych nie zapewniłby tego rodzaju finansowania takiej spółce jak ENVC. Komisja uznała również wstępnie, że korzyść ta miała charakter selektywny, gdyż jedynym jej beneficjentem była spółka ENVC.
- (78) Odnośnie do **podwyższenia kapitału z 2006 r.** Komisja nie podziela opinii Portugalii, że podmiot gospodarczy działający w warunkach gospodarki rynkowej zdecydowałby się na podwyższenie kapitału spółki ENVC – zamiast ją likwidować – aby pozwolić spółce na dalsze prowadzenie działalności na rynku stoczniowym, w szczególności z uwagi na portfel zamówień, obejmujący w omawianym okresie 15 przedsięwzięć budowlanych o łącznej wartości 386 mln EUR (zob. motyw 44 powyżej).
- (79) Komisja zauważa przede wszystkim, że racjonalny podmiot gospodarczy rozważyłby, czy bardziej racjonalne ekonomicznie byłoby zlikwidować spółkę, czy też zapewnić jej dodatkowy kapitał, mając jednocześnie na uwadze słabe wyniki finansowe ENVC w latach 2000–2006, a także uwzględniając środki już przyznane spółce przez państwo przed podwyższeniem kapitału z 2006 r. (tj. jedną z pożyczek na kwotę 30 mln EUR udzielonych przez DGTF na przełomie stycznia i lutego 2006 r., dotacje na przemysł stoczniowy w kwocie przekraczającej 27 mln EUR oraz dotacje na szkolenia zawodowe).
- (80) Mimo że wartość portfela zamówień wydawała się wyższa od wartości przedmiotowych środków dotychczasowych, Komisja jest zdania, że racjonalny podmiot gospodarczy rozważyłby również prawdopodobieństwo tego, czy spółka ENVC będzie w stanie zrealizować budowy z zyskiem lub w terminie określonym w umowie, aby

⁽²⁵⁾ Treść oryginalnego tekstu w języku portugalskim jest następująca: „[...] no passado dia 2 de julho de 2011 o Ministério da Defesa Nacional decidiu suspender o desmantelamento dos Estaleiros Navais de Viana do Castelo. Em agosto, o Ministério da Defesa Nacional mandatou a nova administração da Empordef para que fosse encontrada uma solução que evitasse esse desmantelamento e encerramento dos ENVC”. Zob. <http://www.portugal.gov.pt/pt/os-ministerios/ministerio-da-defesa-nacional/mantenha-se-atualizado/20120104-mdn-envc.aspx>.

⁽²⁶⁾ Zob. na przykład <http://www.portugal.gov.pt/pt/os-ministerios/ministerio-da-defesa-nacional/mantenha-se-atualizado/20120319-mdn-modelo-reprivatizacao.aspx>, <http://www.portugal.gov.pt/pt/os-ministerios/ministerio-da-defesa-nacional/mantenha-se-atualizado/20120502-mdn-envc.aspx> oraz <http://www.portugal.gov.pt/pt/os-ministerios/ministerio-da-defesa-nacional/mantenha-se-atualizado/20120713-seamdn-envc.aspx>.

⁽²⁷⁾ Zob. na przykład <http://www.portugal.gov.pt/pt/os-ministerios/ministro-da-presidencia-e-dos-assuntos-parlamentares/documentos-oficiais/20131205-comunicado-cm.aspx> Udział państwa w działaniach spółki EMPORDEF potwierdza także następujący komunikat prasowy wydany przez rząd portugalski: <http://www.portugal.gov.pt/pt/os-ministerios/ministerio-da-defesa-nacional/mantenha-se-atualizado/20140205-mdn-comunicado-estaleiros.aspx>.

uniknąć kar pieniężnych⁽²⁸⁾. Według informacji dostarczonych przez Portugalię nic nie sugeruje, że spółka EMPORDEF uwzględniła te kwestie, kiedy dokonywała podwyższenia kapitału z 2006 r.

- (81) Ponadto Portugalia stwierdza, że w planie restrukturyzacji przygotowanym przez BPI w sierpniu 2005 r. koszty związane z likwidacją spółki ENVC oszacowano na 175 mln EUR. Zdaniem Portugalii taką możliwość działania odrzucono z uwagi na fakt, że likwidacja spółki wiązała się z większymi obciążeniami niż podwyższenie kapitału.
- (82) W tym względzie Komisja zauważa, że oszacowanie dokonane przez BPI w planie restrukturyzacji nie zostało poparte dowodami. Na tej podstawie Komisja nie jest w stanie ocenić trafności tego oszacowania ani stwierdzić, czy rzeczywiście podwyższenie kapitału było rozwiązaniem bardziej racjonalnym ekonomicznie dla EMPORDEF niż przeprowadzenie postępowania likwidacyjnego w odniesieniu do spółki.
- (83) Ponadto Komisja zauważa, że w planie restrukturyzacji przygotowanym przez BPI stwierdzono, że spółka ENVC nie była w stanie sama przywrócić swojej rentowności i że potrzebowała funduszy zewnętrznych w kwocie 45–50 mln EUR w przypadku scenariusza podstawowego, a 70–80 mln EUR w przypadku scenariusza pesymistycznego. Wartość podwyższenia kapitału z 2006 r. (24,875 mln EUR) jest znacznie niższa od tych oszacowań i nie pozwoliłaby ENVC przywrócić swojej rentowności.
- (84) Komisja zauważa również, że spółka ENVC potrzebowała dogłębnej restrukturyzacji, co potwierdzono w planie restrukturyzacji przygotowanym przez BPI. Chociaż plan restrukturyzacji jest jedynie projektem, już w nim wskazano trudności spółki ENVC i zapotrzebowanie na dodatkowe fundusze z zewnątrz. Zgodnie z planem restrukturyzacji przywrócenie rentowności spółki ENVC zależałoby jednak w znacznym stopniu od zdolności zarządu spółki do dotrzymywania umów oraz od rozwoju rynków stoczniowych. W tym względzie Komisja zauważa, iż Portugalia nie przedstawiła żadnych dowodów na to, że spółka EMPORDEF wzięła pod uwagę te elementy przy realizacji podwyższenia kapitału z 2006 r., które – tak czy inaczej – byłoby niewystarczające względem kwot, jakie według szacunków z planu restrukturyzacji umożliwiłyby przywrócenie rentowności spółki.
- (85) W świetle powyższego Komisja uznaje, że ostrożny podmiot gospodarczy działający w warunkach gospodarki rynkowej nie doprowadziłby do podwyższenia kapitału z 2006 r. oraz że w związku z tym wspomniane działanie wiązało się z nienależną korzyścią na rzecz spółki ENVC.
- (86) Jeżeli chodzi o **pożyczki z 2012 r. i 2013 r.** o łącznej wartości 101 118 066,03 EUR udzielone przez spółkę EMPORDEF, z informacji przedstawionych przez Portugalię wynika, że w trakcie 2012 r. spółka EMPORDEF podpisała 70 umów ze spółką ENVC, zwykle krótkoterminowych z 90-dniowym okresem zapadalności. Pożyczek udzielono na kilka różnych kwot i miały one różne stopy procentowe, głównie trzymiesięczną stopę EURIBOR powiększoną o marżę. W przypadku niektórych umów ustalono jednak stałe oprocentowanie, zwłaszcza w odniesieniu do umów podpisanych od października 2012 r. (zob. na przykład umowy podpisane w dniu 30 marca 2012 r. na kwotę 16,7 mln EUR z oprocentowaniem w wysokości 2 %, w dniu 2 listopada 2012 r. na kwotę 10,570 mln EUR z oprocentowaniem w wysokości 5,871 % oraz w dniu 1 grudnia 2012 r. na kwotę 1 mln EUR z takim samym oprocentowaniem 5,871 %). Wydaje się również, że umowy pożyczki nie zostały zabezpieczone.
- (87) Portugalia argumentuje, że pożyczki udzielone przez DGTF nie obejmowały elementu pomocy, ponieważ spółka EMPORDEF zastosowała do spółki ENVC takie same stopy procentowe, jakie otrzymała na rynku. Skoro w każdym przypadku spółka EMPORDEF zostałaby uznana za odpowiedzialną za długi i zobowiązania spółki ENVC, biorąc pod uwagę fakt, że była jej jedynym akcjonariuszem, Portugalia utrzymuje, że spółka EMPORDEF nie zwiększyła ryzyka poprzez dalszą ekspozycję względem spółki ENVC.
- (88) Przede wszystkim nie wydaje się, by spółka EMPORDEF była odpowiedzialna za wszystkie długi i zobowiązania ENVC, ponieważ spółki EMPORDEF oraz ENVC są spółkami akcyjnymi (*sociedade anónima*). Zasadniczo w przypadku spółek akcyjnych odpowiedzialność członków (posiadaczy akcji) jest ograniczona do wartości nominalnej ich akcji zgodnie z art. 271 portugalskiego kodeksu spółek handlowych (*Código das Sociedades Comerciais*)⁽²⁹⁾. Na tej podstawie spółka EMPORDEF poprzez udzielenie spółce ENVC pożyczek w 2012 r. i 2013 r. poniosłaby dodatkowe ryzyko, przekraczając wartość swoich akcji spółki.

⁽²⁸⁾ W związku z tym Komisja zauważa, że dowodem *ex post* jest sprawozdanie IGF z 2009 r. (zob. motyw 49), w którym podkreślono, iż w latach 2005–2007 spółka ENVC oddała 11 statków, których koszty budowy przekroczyły uzgodnione koszty przewidziane w umowie o 15,4 % (należy zauważyć, że już koszty przewidziane przez ENVC w budżecie przekraczały o 4,1 % uzgodnione koszty przewidziane w umowie, co oznacza, że w każdym przypadku budowa statków przynosiłaby spółce straty).

⁽²⁹⁾ Źródło: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/business-environment/files/annexes_accounting_report_2011/portugal_en.pdf

- (89) W każdym razie niezależnie od powyższych informacji Komisja uważa, że spółka EMPORDEF nie działała jak racjonalny prywatny inwestor, gdy udzielała spółce ENVC pożyczek z 2012 r. i 2013 r. W owym czasie sytuacja finansowa spółki ENVC była niezwykle trudna: jej straty w poprzednim roku wyniosły 22,70 mln EUR (zob. tabela 3 powyżej), a jej ujemna wartość netto sięgała – 129,63 mln EUR (zob. motyw 63 powyżej). W świetle wspomnianych trudności spółki ENVC Komisja uważa, że prywatny inwestor poddałby ocenie sytuację finansową spółki ENVC oraz przeprowadził analizę zdolności spółki do spłaty pożyczek i odsetek. W tym względzie Komisja zauważa, że kilka instytucji finansowych – w stosunku do których Komisja nie ma powodu, by podejrzewać, że nie działały jako prywatni inwestorzy – odmówiło udzielenia pożyczek bezpośrednio spółce ENVC. Ten fakt sam w sobie oznacza, że rynki nie wierzyły już w to, iż spółka ENVC będzie w stanie spłacić pożyczki.
- (90) Poprzez samo zastosowanie takich samych odsetek jak otrzymane w odniesieniu do pożyczek zaciągniętych na rynku spółka EMPORDEF zapewniła spółce ENVC nienależną korzyść, ponieważ ta ostatnia nie byłaby w stanie uzyskać takich warunków – w istocie spółka ENVC nie otrzymała żadnej z pożyczek z rynku. Chociaż niektóre stopy procentowe zastosowane przez spółkę EMPORDEF wobec spółki ENVC mogły wydawać się stosunkowo wysokie (np. trzymiesięczna stopa EURIBOR powiększona o 8,431 % dla umowy podpisanej w dniu 30 maja 2012 r.), Komisja uważa, że bez jakiegokolwiek zabezpieczenia żadna prywatna instytucja finansowa nie udzieliłaby takiej pożyczki przedsiębiorstwu znajdującemu się w wyraźnie trudnej sytuacji.
- (91) Komisja zaznacza również, że w momencie gdy pierwsze umowy osiągnęły po 90 dniach termin zapadalności, spółka EMPORDEF mogła zauważyć, że spółka ENVC nie spłaciła kwoty głównej ani odsetek (zob. motyw 51 powyżej). Na tej podstawie Komisja uważa, że racjonalny podmiot gospodarczy nie udzieliłby spółce ENVC dodatkowych pożyczek.
- (92) Komisja zatem stwierdza, że pożyczki z 2012 r. i 2013 r. zapewniły spółce ENVC nienależną korzyść.
- (93) Komisja oceni teraz, czy **pożyczki udzielone przez DGTF** w wysokości 56 mln EUR zapewniły spółce ENVC nienależną korzyść. Portugalia zaznacza, że wspomniane pożyczki zostały udzielone według stopy procentowej wynoszącej sześciomiesięczną stopę EURIBOR powiększoną o zmienny spread zależny od konkretnej umowy. Według Portugalii takie wynagrodzenie byłoby satysfakcjonujące dla inwestora, co tym samym wyklucza obecność nienależnej korzyści i pomocy państwa. Portugalia zauważa także, że DGTF udzielił pożyczek, mając na uwadze portfel zamówień spółki ENVC.
- (94) Komisja nie może podzielić zdania Portugalii, że ustanowienie stopy procentowej odpowiadającej sześciomiesięcznej stopie EURIBOR powiększonej o zmienny spread sprawia, iż pożyczki udzielone przez DGTF są zgodne ze wspólnym rynkiem. W tabeli 4 poniżej podsumowano całkowitą stopę procentową mającą zastosowanie do pożyczek udzielonych przez DGTF w chwili ich podpisania:

Tabela 4

Całkowita stopa procentowa mająca zastosowanie do pożyczek udzielonych przez DGTF

Data podpisania umowy	Kwota w EUR	Sześciomiesięczna stopa EURIBOR (a) (%)	Spread ⁽¹⁾ (b)	Całkowita stopa procentowa (a) + (b) (%)
31 stycznia 2006 r.	30 000 000	2,698	150 punktów bazowych	4,198 ⁽²⁾
11 grudnia 2008 r.	8 000 000	3,417	100 punktów bazowych	4,417
28 kwietnia 2010 r.	5 000 000	0,964	100 punktów bazowych	1,964
27 kwietnia 2011 r. (wyplacona w dwóch transzach w kwietniu 2011 r. oraz w czerwcu 2011 r.)	13 000 000	1,661	3,907 (kwiecień 2011 r.) 3,580 (czerwiec 2011 r.)	5,568 (kwiecień 2011 r.) 5,241 (czerwiec 2011 r.)

⁽¹⁾ Spreadem mającym zastosowanie do umowy podpisanej dnia 27 kwietnia 2011 r. był Mid Asset Swap portugalskiego długu publicznego z równoważnym terminem wymagalności (dane dostarczone przez Portugalię).

⁽²⁾ Do 2010 r. stopa procentowa była ujednoczona z pożyczką z 11 grudnia 2008 r.

- (95) W celu ustalenia zgodności z rynkiem stóp procentowych zastosowanych w przypadku pożyczek udzielonych przez DGTF Komisja wykorzystała jako najlepszy dostępny wskaźnik zastępczy stopy referencyjne wynikające z mających zastosowanie w tym czasie przepisów.
- (96) Po pierwsze – jak wskazano w sekcji 6.1 powyżej – Komisja uważa, że w 2006 r. i 2008 r. spółka ENVC kwalifikowała się jako przedsiębiorstwo znajdujące się w trudnej sytuacji. Jeżeli chodzi w szczególności o pożyczkę udzieloną przez DGTF w 2006 r., Komisja zauważa, że zgodnie ze sprawozdaniem IGF z 2009 r. na dzień 31 grudnia 2005 r. spółka ENVC znajdowała w stanie technicznej niewypłacalności. W odniesieniu do pożyczki udzielonej przez DGTF w 2008 r. w tym samym sprawozdaniu wskazano, że na koniec 2008 r. spółka ENVC ponownie znajdowała się w stanie technicznej niewypłacalności (zob. motyw 64 powyżej).
- (97) W szczególności w odniesieniu do pożyczki udzielonej przez DGTF w 2006 r. w mającym wówczas zastosowanie obwieszczeniu Komisji w sprawie metody określania stóp referencyjnych i dyskontowych z 1997 r. ⁽³⁰⁾ ustalono, że stopę bazową (3,70 % w Portugalii w styczniu 2006 r.) ⁽³¹⁾ powiększa się o premię wynoszącą 400 punktów bazowych lub więcej w sytuacjach związanych ze szczególnym ryzykiem. W tym względzie Komisja podkreśla trudną sytuację spółki ENVC w tamtym okresie oraz fakt, że była ona w stanie technicznej niewypłacalności. Również według umowy pożyczki udzielonej przez DGTF w 2006 r. spółka ENVC zgodziła się na zabezpieczenie w formie dochodów pochodzących z budowy określonych okrętów dla portugalskiej marynarki wojennej. Nie jest jednak jasne, czy rynkowy kredytodawca zaakceptowałby takie zabezpieczenie, biorąc pod uwagę trudności spółki ENVC z wykonaniem budowy z zyskiem lub w ustalonych terminach (zob. w tym względzie motyw 80 i przypis 28 powyżej). W każdym razie Komisja nie otrzymała dowodów umożliwiających dokonanie oceny wspomnianych umów o usługę budowlaną. Komisja uważa zatem, że rozsądne byłoby zastosowanie marży w wysokości co najmniej 400 punktów bazowych. W związku z powyższym mająca zastosowanie stopa referencyjna wynosiłaby przynajmniej 7,70 %, tj. znacznie powyżej stopy procentowej 4,198 % faktycznie zastosowanej przez DGTF.
- (98) W szczególności w kwestii pożyczki udzielonej przez DGTF w 2008 r. w mającym wówczas zastosowanie komunikacie Komisji w sprawie zmiany metody określania stóp referencyjnych i dyskontowych z 2008 r. ⁽³²⁾ ustalono, że do stopy bazowej (2,05 % w Portugalii w grudniu 2008 r.) ⁽³³⁾ miała być stosowana marża zależna od ratingu danego przedsiębiorstwa oraz od oferowanego poziomu zabezpieczenia. Ze względu na trudności spółki ENVC w tamtym czasie oraz niski poziom zabezpieczenia (zob. motyw 97 powyżej, który stosuje się odpowiednio), zastosowana marża musiałaby wynosić co najmniej 1 000 punktów bazowych. W związku z powyższym mająca zastosowanie stopa referencyjna musiałaby wynosić przynajmniej 12,05 % – również więcej niż stopa procentowa w wysokości 4,417 %, jaką zastosował DGTF.
- (99) W odniesieniu do pożyczek udzielonych przez DGTF w 2010 r. i 2011 r. Komisja podtrzymuje swoją opinię, że w momencie ich przyznawania spółka ENVC kwalifikowała się jako przedsiębiorstwo znajdujące się w trudnej sytuacji (zob. sekcja 6.1 powyżej). Zgodnie z mającym zastosowanie w tamtym czasie komunikatem Komisji w sprawie zmiany metody ustalania stóp referencyjnych i dyskontowych z 2008 r. mająca zastosowanie stopa bazowa dla Portugalii wynosiła 1,24 % w kwietniu 2008 r. i 1,49 % w kwietniu 2011 r.
- (100) W odniesieniu do pożyczki udzielonej przez DGTF w 2010 r. Komisja zauważa, iż nie istnieje żadne ścisłe zabezpieczenie, a jedynie obietnica ze strony spółki ENVC, że wykorzysta ona dochody wynikające z danej umowy ramowej z Ministerstwem Obrony Narodowej do spłaty pożyczki. Na tej podstawie i biorąc pod uwagę trudności spółki ENVC w tamtym czasie, Komisja jest zdania, że powinno się zastosować marżę wynoszącą przynajmniej 1 000 punktów bazowych. W związku z powyższym mająca zastosowanie stopa referencyjna wynosiłaby co najmniej 11,24 % w porównaniu ze znacznie niższą pobieraną przez DGTF stopą wynoszącą 1,964 %.
- (101) W odniesieniu do pożyczki udzielonej przez DGTF w 2011 r. Komisja zauważa ponadto, że – tak jak w przypadku udzielonej przez DGTF w 2010 r. – nie istnieje, ściśle mówiąc, żadne zabezpieczenie, a jedynie obietnica wykorzystania przez spółkę ENVC dochodów pochodzących z danej umowy ramowej z Ministerstwem Obrony Narodowej do spłaty pożyczki, co w dodatku musiało być potwierdzone przez zarząd spółki ENVC i zatwierdzone przez Ministerstwo Obrony Narodowej. W związku z powyższym bardzo wątpliwe jest, aby rynkowy kredytodawca mógł uznać taki poziom zabezpieczenia za wystarczający. Dlatego też, biorąc pod uwagę fakt, że spółka ENVC była w tym czasie przedsiębiorstwem znajdującym się w trudnej sytuacji, Komisja uważa, że mająca zastosowanie marża powinna wynosić co najmniej 1 000 punktów bazowych, co skutkowałoby stopą referencyjną w wysokości co najmniej 11,49 % – tj. znacznie wyższą niż stopy procentowe faktycznie zastosowane w przypadku spółki ENVC (5,568 % w kwietniu 2011 r. i 5,241 % w czerwcu 2011 r.).
- (102) Mając na uwadze powyższe informacje, Komisja dochodzi do wniosku, że pożyczki udzielone przez DGTF zapewniły spółce ENVC nienależną korzyść.

⁽³⁰⁾ Dz.U. C 273 z 9.9.1997, s. 3.

⁽³¹⁾ Źródło: http://ec.europa.eu/competition/state_aid/legislation/reference_rates_eu25_en.pdf.

⁽³²⁾ Dz.U. C 14 z 19.1.2008, s. 6.

⁽³³⁾ Źródło: http://ec.europa.eu/competition/state_aid/legislation/base_rates_eu27_en.pdf.

- (103) Jeżeli chodzi o **poręczenia** wydane przez spółkę EMPORDEF w latach 2007–2011, Komisja przede wszystkim zauważa, że – jak się wydaje – są one bardzo podobne w swojej istocie do gwarancji, ponieważ w większości tych poręczeń spółka EMPORDEF wyraźnie wskazała, że podjęcie wszelkie działania konieczne, aby upewnić się, że spółka ENVC będzie dysponować środkami niezbędnymi w celu wywiązania się z podstawowej umowy pożyczki. Poręczenia z dnia 8 stycznia 2007 r. i dnia 26 czerwca 2008 r. zostały jednak sformułowane inaczej. W przedmiotowych poręczeniach spółka EMPORDEF zauważa, że jest właścicielem spółki ENVC w 100 % oraz że udział ten nie zostanie zmniejszony; w innym wypadku bank udzielający kredytu może zwrócić się do spółki ENVC o zwrot kredytu przed terminem zapadalności. Powyższe oświadczenie samo w sobie nie pozwala Komisji na stwierdzenie, że spółka EMPORDEF byłaby odpowiedzialna za niewykonanie przez spółkę ENVC zobowiązania w odniesieniu do odpowiednich pożyczek, a zatem utożsamienie tych poręczeń z gwarancjami nie wydaje się właściwe. W związku z powyższym nie stwierdzono, że poręczenia te zapewniły korzyść spółce ENVC.
- (104) W odniesieniu do pozostałych poręczeń (tj. poręczeń wystawionych w 2009 r., 2010 r. i 2011 r.), uwzględniając fakt, że spółka EMPORDEF deklaruje, iż jest gotowa wkroczyć, jeżeli spółka ENVC nie wywiąże się z podstawowej umowy pożyczki, oczywiste wydaje się, że przedmiotowe poręczenia są równoważne gwarancjom, ponieważ spółka EMPORDEF gwarantuje instytucji finansowej udzielającej kredytu, że podjęcie wszelkie działania niezbędne, aby spółka ENVC dysponowała środkami na spłatę pożyczek. Zwykły podmiot gospodarczy zażądałby określonej premii w zamian za udzielenie tego typu „gwarancji”; spółka EMPORDEF nigdy jednak tego nie zrobiła mimo znacznego ryzyka, że spółka ENVC nie będzie w stanie spłacić pożyczek, biorąc pod uwagę trudną sytuację, w jakiej znalazła się w tamtym czasie.
- (105) Zgodnie z pkt 2.2 obwieszczenia Komisji w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE do pomocy państwa w formie gwarancji („obwieszczenie w sprawie gwarancji”) ⁽³⁴⁾ „ponoszone ryzyko powinno być normalnie wynagradzane odpowiednią stawką. Jeżeli kredytobiorca nie musi płacić tej stawki lub płaci niską stawkę, odnosi pewną korzyść. W porównaniu z sytuacją, w której nie udziela się gwarancji, gwarancja państwowa umożliwia kredytobiorcy uzyskanie korzystniejszych warunków finansowych kredytu w stosunku do normalnie dostępnych na rynkach finansowych. Zazwyczaj dzięki gwarancji państwowej kredytobiorca może uzyskać niższe stopy procentowe i/lub przedstawić niższe zabezpieczenie. W pewnych przypadkach kredytobiorca bez gwarancji państwowej nie byłby w stanie znaleźć instytucji finansowej gotowej udzielić kredytu na żadnych warunkach”. Należy zatem zbadać, czy omawianą gwarancję można było zasadniczo uzyskać na warunkach rynkowych z rynków finansowych oraz czy za gwarancję zapłacona została premia rynkowa ⁽³⁵⁾.
- (106) Komisja zauważa, że za sporządzenie poręczeń nie pobrano żadnego wynagrodzenia i że spółka ENVC nie zapłaciła spółce EMPORDEF żadnej premii. W związku z tym spółka EMPORDEF nie otrzymała wynagrodzenia za poniesione ryzyko. Fakt ten sam w sobie wystarcza, aby stwierdzić, że poręczenia, które w wielu aspektach przypominają gwarancję, zapewniły spółce ENVC nienależną korzyść.
- (107) W odniesieniu do argumentu Portugalii, iż spółka EMPORDEF tak czy inaczej zostałaby uznana za odpowiedzialną za długi spółki ENVC w ostatniej instancji ze względu na fakt, że była jej jedynym akcjonariuszem, Komisja odsyła do swojego toku rozumowania przedstawionego w motywie 88 powyżej, który stosuje się odpowiednio.
- (108) W związku z powyższym Komisja jest zdania, że poręczenia z 2009 r., 2010 r. i 2011 r. zapewniły spółce ENVC nienależną korzyść.
- (109) Jeżeli chodzi o **pożyczkę na statek Atlântida**, Komisja zauważa, że w grudniu 2009 r. spółka EMPORDEF przekazała spółce ENVC uzyskaną od CGD kwotę 37 mln EUR, aby umożliwić jej zakończenie postępowania sądowego przeciwko spółce Atlanticoline. W czasie, kiedy spółka ENVC była już przedsiębiorstwem znajdującym się w trudnej sytuacji, racjonalny podmiot gospodarczy poddałby ocenie sytuację spółki i jej zdolność do spłaty pożyczki zamiast po prostu przekazywać środki spółce ENVC. Racjonalny podmiot gospodarczy oceniłby także ryzyko związane z tym działaniem oraz możliwość sprzedaży statku innemu nabywcy, do czego ostatecznie doszło we wrześniu 2014 r. (zob. motyw 30 powyżej). Ponadto Komisja zauważa, że kredyt udzielony spółce EMPORDEF był oprocentowany w stosunku rocznym według sześciomiesięcznej stopy EURIBOR powiększonej o 2 %, co w czasie obowiązywania umowy oznaczało 2,993 %. Zgodnie z obowiązującym w tamtym czasie komunikatem Komisji w sprawie zmiany metody ustalania stóp referencyjnych i dyskontowych z 2008 r. stopa bazowa mająca zastosowanie do Portugalii w grudniu 2009 r. wynosiła jednak 1,45 %; do tej wartości ze względu na trudną sytuację spółki ENVC i brak ścisłego zabezpieczenia należy dodać marżę wynoszącą przynajmniej 1 000 punktów bazowych. W związku z powyższym stopa referencyjna mająca zastosowanie wynosiłaby co najmniej 11,45 %.

⁽³⁴⁾ Dz.U. C 155 z 20.6.2008, s. 10. Zob. również obwieszczenie Komisji w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu WE do pomocy państwa w formie gwarancji z 2000 r. (Dz.U. C 71 z 11.3.2000, s. 14).

⁽³⁵⁾ Zob. na przykład motywy 249 i 250 decyzji Komisji 2008/948/WE z dnia 23 lipca 2008 r. w sprawie środków przyjętych przez Niemcy na rzecz firmy DHL i portu lotniczego Lipsk/Halle C 48/06 (ex N 227/06) (Dz.U. L 346 z 23.12.2008, s. 1).

- (110) Komisja przyjmuje, że spółka ENVC nie spłaciła udzielonej przez spółkę EMPORDEF pożyczki na statek Atlántida wynoszącej 37 mln EUR oraz że nie spłaciła żadnych odsetek od tej sumy z wyjątkiem odsetek w wysokości 840 480,54 EUR, które zostały spłacone w 2010 r. Na tej podstawie, a także biorąc pod uwagę powyższe, Komisja doszła do wniosku, że pożyczka na statek Atlántida zapewniła spółce ENVC nienależną korzyść.

6.2.3. Zakłócenie konkurencji i wpływ na wewnętrzną wymianę handlową

- (111) Środki dotychczasowe prawdopodobnie będą mieć wpływ na wymianę handlową między państwami członkowskimi, ponieważ spółka ENVC konkuruje ze stoczniami z innych państw członkowskich Unii Europejskiej oraz z państw całego świata. Przedmiotowe środki dotychczasowe umożliwiły zatem spółce ENVC kontynuowanie działalności, w związku z czym w przeciwieństwie do swoich konkurentów nie musiała zmagać się konsekwencjami, jakie zwykle wynikałyby ze złych wyników finansowych. W związku z tym środki dotychczasowe również zakłócały konkurencję.

6.2.4. Wniosek dotyczący istnienia pomocy państwa i ilościowe określenie pomocy

- (112) Na podstawie powyższej oceny Komisja stwierdza, że środki dotychczasowe stanowią pomoc państwa, ponieważ spełniają niezbędne kryteria definicji pomocy państwa, o których mowa w art. 107 ust. 1 TFUE; wyjątek stanowią poręczenia z dnia 8 stycznia 2007 r. i dnia 26 czerwca 2008 r. (zob. motyw 103 powyżej).
- (113) Jak wskazano w motywach 68 i 69 powyżej, suma **dotacji na przemysł stoczniowy** i suma **dotacji na szkolenia zawodowe** stanowią pomoc państwa w wysokości odpowiednio 27 129 933,20 EUR i 257 791 EUR.
- (114) W odniesieniu do środków dotychczasowych Komisja ponownie podkreśla, że żaden podmiot gospodarczy zorientowany na gospodarkę rynkową nie przekazałby ich spółce ENVC, biorąc pod uwagę trudności spółki w tamtym czasie. Z tego względu Komisja uważa, że spółka ENVC otrzymała pomoc państwa w kwocie równej sumie **podwyższenia kapitału z 2006 r.** (24,875 mln EUR).
- (115) W odniesieniu do **poręczeń** z 2009 r., 2010 r. i 2011 r. Komisja ponownie podkreśla, że w swojej istocie bardzo przypominają one gwarancje (zob. motywy 103 i 104 powyżej). W tym względzie pkt 4.1 obwieszczenia w sprawie gwarancji stanowi, co następuje: „Komisja stwierdza, że w przypadku spółek mających trudności, gwarant działający w warunkach rynkowych, jeśli istnieje, w momencie naliczania gwarancji naliczyłoby wysoką stawkę, uwzględniając spodziewany współczynnik braku spłaty, jakiego oczekuje; jeśli prawdopodobieństwo, że kredytobiorca nie będzie w stanie spłacić kredytu, staje się szczególnie wysokie, taka stawka rynkowa może nie istnieć, a w wyjątkowych okolicznościach element pomocowy gwarancji może okazać się tak wysoki, jak kwota skutecznie zabezpieczona tą gwarancją”.
- (116) Komisja zauważa, że banki udzielały kredytów spółce ENVC tylko ze względu na istnienie „gwarancji” (w formie poręczeń) uzyskanych od spółki EMPORDEF – wspomniane gwarancje dawały bankom pewność, że EMPORDEF podejmie wszelkie niezbędne działania, aby zapewnić spłatę kredytów przez spółkę ENVC. Ponadto Komisja zauważa, że poręczenia zostały wystawione nieodpłatnie w czasie, kiedy spółka ENVC była w trudnej sytuacji, i mimo znacznego ryzyka, że spółka ta nie będzie w stanie wykonać swoich zobowiązań. Komisja zauważa również, że spółka ENVC znalazła się w stanie technicznej niewypłacalności przynajmniej trzykrotnie (zob. motyw 64 powyżej), a mimo to spółka EMPORDEF postanowiła wystawić poręczenia bez jakiegokolwiek premii. W tym kontekście Komisja stwierdza, że nie istnieje żadna możliwa stawka rynkowa, która mogłaby służyć jako rozsądny punkt odniesienia, i w związku z tym jest zdania, że spółka ENVC otrzymała pomoc państwa w kwocie równej sumie kwot objętych poręczeniami z 2009 r., 2010 r. i 2011 r. (tj. 51 280 000 EUR).
- (117) Podobny tok rozumowania stosuje się w przypadku pożyczek udzielonych spółce ENVC, tj. **pożyczek z 2012 r. i 2013 r., pożyczek udzielonych przez DGTF i pożyczki na statek Atlántida**. Spółka EMPORDEF i DGTF udzieliły wspomnianych pożyczek spółce ENVC w czasie, kiedy spółka ta była w trudnej sytuacji i żaden racjonalny podmiot gospodarczy by jej tych pożyczek nie udzielił. Widać to szczególnie wyraźnie w wypadku pożyczek z 2012 r. i 2013 r., ponieważ – jak wskazano w motywie 21 powyżej – banki zaprzestały udzielania kredytów spółce ENVC lub były skłonne ich udzielić tylko w odniesieniu do spółki EMPORDEF. Komisja zauważa również, że pożyczek udzielonych przez DGTF i pożyczki na statek Atlántida udzielono w latach 2006–2011: w

tym czasie banki prywatne były skłonne udzielić kredytów spółce ENVC tylko na podstawie gwarancji (w formie poręczenia) od spółki EMPORDEF. Wskazuje to na fakt, że żaden podmiot gospodarczy nie był skłonny udzielić kredytu samej spółce ENVC. Dlatego w związku z powyższym Komisja stwierdza, że spółka ENVC otrzymała pomoc państwa w kwocie równej sumie pożyczek z 2012 r. i 2013 r. (101 118 066,03 EUR), pożyczek udzielonych przez DGTF (odpowiednio 30 mln EUR, 8 mln EUR, 5 mln EUR i 13 mln EUR) i pożyczki na statek Atlântida (37 mln EUR).

6.3. Pomoc niezgodna z prawem

- (118) Artykuł 108 ust. 3 TFUE stanowi, że państwo członkowskie nie może wprowadzać w życie środka pomocy, dopóki Komisja nie przyjmie decyzji zatwierdzającej ten środek.
- (119) Komisja zauważa, że Portugalia przyznała spółce środki dotychczasowe i nie zgłosiła ich Komisji do zatwierdzenia (poza wyjątkami wskazanymi w motywie 125 poniżej). Komisja ubolewa, że Portugalia nie dopełniła obowiązku stosowania klauzuli zawieszającej i w ten sposób naruszyła swoje zobowiązanie wynikające z art. 108 ust. 3 TFUE.

6.4. Zgodność środków dotychczasowych z rynkiem wewnętrznym

- (120) W zakresie, w jakim zidentyfikowane wyżej środki stanowią pomoc państwa w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE, należy ocenić, czy są one zgodne z rynkiem wewnętrznym w świetle wyjątków określonych w ust. 2 i 3 tego artykułu.
- (121) Zgodnie z orzecnictwem Trybunału Sprawiedliwości państwo członkowskie decyduje o przedstawieniu możliwych powodów zgodności i wykazaniu, że spełnione są przesłanki do uznania takiej zgodności⁽³⁶⁾. Władze portugalskie uważają, że większość środków dotychczasowych nie stanowi pomocy państwa i w związku z tym nie przedstawiły żadnych możliwych podstaw do uznania zgodności z rynkiem wewnętrznym.
- (122) Komisja jednak oceniła, czy do środków dotychczasowych mają zastosowanie jakiegokolwiek podstawy prawne dotyczące zgodności z rynkiem wewnętrznym ustanowione w TFUE.
- (123) Jeżeli chodzi o **dotacje na przemysł stoczniowy**, Portugalia twierdzi, że przyznawano je zgodnie z dekretem z mocą ustawy 296/89 w sprawie wykonania dyrektywy 87/167/EWG (zob. motyw 68 powyżej). Już w decyzji o wszczęciu postępowania Komisja stwierdziła jednak, że wspomniana dyrektywa przestała mieć zastosowanie z dniem 31 grudnia 1990 r. (zob. art. 13 tej dyrektywy).
- (124) Ponadto Portugalia nie przedstawiła żadnych dowodów na to, że dotacje na przemysł stoczniowy są zgodne z jakimikolwiek późniejszymi podstawami prawnymi do uznania pomocy na potrzeby przemysłu stoczniowego za zgodną z rynkiem wewnętrznym.
- (125) Jedynym wyjątkiem są dwie dotacje na przemysł stoczniowy przyznane spółce ENVC w 2003 r. i 2005 r. na budowę dwóch statków (umowy C224 i C225 – zob. załącznik II). Omawiane dotacje zostały zatwierdzone decyzją Komisji w sprawie C 33/2004⁽³⁷⁾ na podstawie rozporządzenia (WE) nr 1540/98. Na podstawie otrzymanych informacji Komisja stwierdza zatem, że dotacje na wykonanie umów C224 i C225 o wartości 2 675 275 EUR każda (lub o łącznej wartości 5 350 550 EUR) stanowią pomoc dla przemysłu stoczniowego zgodną z rynkiem wewnętrznym.
- (126) Komisja jest jednak zdania, że pozostałe dotacje na przemysł stoczniowy (o wartości 21 779 383,21 EUR), w odniesieniu do których Portugalia nie porusza kwestii ich charakteru pomocy państwa, są niezgodne z rynkiem wewnętrznym.

⁽³⁶⁾ Wyrok w sprawie C-364/90 Włochy przeciwko Komisji, EU:C:1993:157.

⁽³⁷⁾ Decyzja Komisji 2006/946/WE z dnia 6 września 2005 r. w sprawie pomocy państwa – Portugalia – przedłużenie terminu oddania dwóch chemikaliowców zbudowanych przez Estaleiros Navais de Viana do Castelo S.A. (Dz.U. L 383 z 28.12.2006, s. 16).

- (127) W odniesieniu do **pozostałych środków dotychczasowych** (z wyłączeniem poręczeń z dnia 8 stycznia 2007 r. oraz z dnia 26 czerwca 2008 r.), jak wskazano już w decyzji o wszczęciu postępowania, z uwagi na charakter środków oraz trudną sytuację spółki ENVC wydaje się, że jedynymi właściwymi kryteriami zgodności z rynkiem wewnętrznym są te związane z pomocą państwa w celu ratowania i restrukturyzacji przedsiębiorstw znajdujących się w trudnej sytuacji zgodnie z art. 107 ust. 3 lit. c) TFUE na podstawie wytycznych dotyczących ratowania i restrukturyzacji z 2004 r. ⁽³⁸⁾.
- (128) Komisja przede wszystkim podtrzymuje swoje ustalenia z decyzji o wszczęciu postępowania, tj. że warunki udzielania pomocy na ratowanie określone w sekcji 3.1 wytycznych dotyczących ratowania i restrukturyzacji z 2004 r. nie zostały spełnione. Zgodnie z pkt 25 lit. a) wytycznych dotyczących ratowania i restrukturyzacji z 2004 r. pomoc na ratowanie musi polegać na wsparciu płynności finansowej w postaci gwarancji kredytowych lub pożyczek; w obu przypadkach pożyczka musi zostać przyznana przy zastosowaniu stopy procentowej co najmniej porównywalnej do stóp procentowych stosowanych przy pożyczkach dla przedsiębiorstw w dobrej sytuacji finansowej. Wymogu tego nie spełnia już np. podwyższenie kapitału z 2006 r.
- (129) Ponadto zgodnie z pkt 25 lit. a) każda pożyczka musi zostać zwrócona i każda gwarancja musi się zakończyć w okresie nie dłuższym niż sześć miesięcy po wypłacie przedsiębiorstwu pierwszej raty. Jak wyjaśniono powyżej, wydaje się, że nie miało to miejsca w przypadku żadnego ze środków dotychczasowych poddanych ocenie.
- (130) Zgodnie z pkt 25 lit. b) pomoc na ratowanie musi być uzasadniona przez poważne trudności społeczne i nie może powodować efektów ubocznych wpływających na pozostałe państwa członkowskie. Portugalia nie przedstawiła żadnych dowodów na to, że taka sytuacja miała miejsce w przypadku któregośkolwiek ze środków dotychczasowych.
- (131) Ponadto zgodnie z pkt 25 lit. c) w przypadku niezgłoszonej pomocy na ratowanie państwo członkowskie musi przekazać Komisji plan restrukturyzacji, plan likwidacji lub dowód na to, że pożyczka została całkowicie zwrócona lub gwarancja zakończona, w terminie nie dłuższym niż sześć miesięcy po pierwszym zastosowaniu środka pomocy na ratowanie. Portugalia nie spełniła również tego wymogu niezbędnego w celu zapewnienia zgodności z rynkiem wewnętrznym.
- (132) Zgodnie z pkt 25 lit. d) pomoc musi być ograniczona do kwoty potrzebnej, aby utrzymać działalność przedsiębiorstwa. Mając na uwadze znaczną wartość pomocy wynikającą z wszystkich środków dotychczasowych, Komisja stwierdza, że wspomniany wymóg również nie został spełniony.
- (133) Co więcej, w pkt 25 lit. e) wytycznych dotyczących ratowania i restrukturyzacji z 2004 r. wymaga się przestrzegania zasady „pierwszy i ostatni raz”. Zgodnie z omawianą zasadą Komisja nie przyzna dalszej pomocy na ratowanie lub na restrukturyzację, jeżeli upłynęło mniej niż 10 lat od momentu przyznania pomocy na ratowanie lub nastąpił koniec okresu restrukturyzacji. W świetle licznych interwencji państwa w okresie, w którym były przyznawane środki dotychczasowe, nie ma wątpliwości, że nie przestrzegano zasady „pierwszy i ostatni raz” oraz że spółka ENVC wielokrotnie czerpała korzyści z niezgodnej z prawem pomocy państwa.
- (134) W odniesieniu do pomocy na restrukturyzację, jak określono w sekcji 3.2 wytycznych dotyczących ratowania i restrukturyzacji z 2004 r., Komisja zauważa, że Portugalia nie powiadomiła Komisji o żadnym ze środków uznanych powyżej za pomoc na restrukturyzację, a zatem nie zdołała wykazać wystąpienia któregośkolwiek z elementów niezbędnych, by środki dotychczasowe można było uznać za pomoc na restrukturyzację (plan restrukturyzacji, wkład własny, środki wyrównawcze itp.).
- (135) W szczególności zgodnie z pkt 34 wytycznych dotyczących ratowania i restrukturyzacji z 2004 r. przyznanie pomocy musi być uwarunkowane wdrożeniem planu restrukturyzacji, który musi zostać zatwierdzony przez Komisję we wszystkich przypadkach pomocy indywidualnej. Co więcej, każda pomoc na restrukturyzację musi obejmować środki konieczne do uniknięcia nieuzasadnionych zakłóceń konkurencji („środki wyrównawcze” — zob. pkt 38–42) oraz zapewniać „wkład własny” beneficjenta, który w przypadku spółki ENVC – ze względu na fakt, że jest to duże przedsiębiorstwo – powinien sięgać 50 % kosztów restrukturyzacji (zob. pkt 38–45). Ponadto, podobnie jak w przypadku pomocy na ratowanie, musi być przestrzegana zasada „pierwszy i ostatni raz”.

⁽³⁸⁾ Odnośnie do dotacji na szkolenia zawodowe Komisja zauważa, że w mających zastosowanie w omawianym okresie wytycznych w sprawie krajowej pomocy regionalnej na lata 2000–2006 (Dz.U. C 74 z 10.3.1998, s. 9) wykluczono udzielenie pomocy regionalnej przedsiębiorstwom znajdującym się w trudnej sytuacji.

- (136) Komisja podtrzymuje po pierwsze, że zasada „pierwszy i ostatni raz” nie była przestrzegana (zob. motyw 133 powyżej). Komisja zauważa, że faktycznie szeregu środków dotychczasowych udzielono poza planowanym okresem restrukturyzacji w latach 2005–2009. Oznaczałoby to naruszenie zasady „pierwszy i ostatni raz”, co wystarcza, aby stwierdzić, że w świetle wytycznych dotyczących ratowania i restrukturyzacji z 2004 r. środki dotychczasowe nie mogą być uznane za zgodną z rynkiem wewnętrznym pomoc na restrukturyzację.
- (137) W każdym razie Komisja podkreśla, że Portugalia przedstawiła przygotowany przez BPI plan restrukturyzacji dopiero w 2014 r., tj. 5 lat po upływie planowanego okresu restrukturyzacji (lata 2005–2009). Ponadto Komisja podkreśla, że przygotowany przez BPI plan wygląda na projekt do dyskusji. W każdym przypadku, chociaż wydaje się, że plan restrukturyzacji zawiera niektóre elementy wymagane w wytycznych dotyczących ratowania i restrukturyzacji z 2004 r., nie uwzględniono w nim środków wyrównawczych ani nie przewidziano jakiegokolwiek wkładu własnego spółki ENVC. W związku z tym nie można uznać, że przygotowany przez BPI plan restrukturyzacji spełnia niezbędne wymogi określone w wytycznych dotyczących ratowania i restrukturyzacji z 2004 r.
- (138) W związku z brakiem jakichkolwiek proponowanych środków wyrównawczych oraz wkładu własnego spółki ENVC, a także z uwagi na fakt, że nie przestrzegano zasady „pierwszy i ostatni raz”, Komisja stwierdza, że w świetle wytycznych dotyczących ratowania i restrukturyzacji pozostałych środków dotychczasowych nie można uznać za pomoc na restrukturyzację zgodną z rynkiem wewnętrznym.

6.5. Wnioski dotyczące zgodności z rynkiem wewnętrznym

- (139) W związku z powyższym Komisja uważa, że dotacje na przemysł stoczniowy, które zostały przydzielone na wykonanie umów C224 i C225, o wartości 2 675 275 każda (zob. motyw 125 powyżej), stanowią pomoc dla przemysłu stoczniowego zgodną z rynkiem wewnętrznym.
- (140) Komisja uważa również, że pozostałe środki dotychczasowe (tj. podwyższenie kapitału z 2006 r., pożyczki z 2012 r. i 2013 r., pożyczki udzielone przez DGTF, poręczenia z 2009 r., 2010 r. i 2011 r., dotacje na szkolenia zawodowe, pożyczka na statek Atlántida oraz pozostałe dotacje na przemysł stoczniowy) nie spełniają warunków określonych w wytycznych dotyczących ratowania i restrukturyzacji z 2004 r. Komisja nie stwierdziła istnienia żadnych innych podstaw do uznania ich zgodności. W związku z powyższym Komisja uważa, że pozostałe środki dotychczasowe stanowią pomoc państwa niezgodną z rynkiem wewnętrznym.

6.6. Odzyskanie

- (141) Zgodnie z Traktatem i orzecznictwem Trybunału Komisja jest uprawniona do podjęcia decyzji o tym, że zainteresowane państwo członkowskie musi wycofać pomoc lub zmienić jej formę w przypadku stwierdzenia niezgodności pomocy państwa z rynkiem wewnętrznym⁽³⁹⁾. Z utrwalonego orzecznictwa Trybunału wynika również, że nałożenie na państwo członkowskie obowiązku wycofania pomocy uznanej przez Komisję za niezgodną z rynkiem wewnętrznym służy przywróceniu stanu pierwotnego⁽⁴⁰⁾.
- (142) W tym kontekście Trybunał ustalił, że cel ten uznaje się za osiągnięty, jeżeli beneficjent pomocy przyznanej w sposób niezgodny z prawem dokonał jej zwrotu i utracił korzyść posiadaną względem konkurentów rynkowych, a ponadto została przywrócona sytuacja sprzed wypłaty pomocy⁽⁴¹⁾.
- (143) Zgodnie z przytoczonym orzecznictwem art. 14 ust. 1 rozporządzenia Rady (WE) nr 659/1999⁽⁴²⁾ stanowi, że: „w przypadku gdy podjęte zostały decyzje negatywne w sprawach pomocy przyznanej bezprawnie, Komisja podejmuje decyzję, że zainteresowane państwo członkowskie podejmie wszelkie konieczne środki w celu windykacji pomocy od beneficjenta (...)”. W artykule 15 wspomnianego rozporządzenia wyjaśnia się, że: „[k]ompetencje Komisji w zakresie windykacji pomocy podlegają dziesięcioletniemu okresowi przedawnienia”, który „rozpoczyna bieg w dniu, w którym bezprawnie przyznano pomoc beneficjentowi (...). Jakikolwiek działanie, podejmowane przez Komisję lub przez państwo członkowskie, działające na wniosek Komisji w odniesieniu do pomocy przyznanej bezprawnie powoduje przerwanie okresu przedawnienia”. Ze względu na fakt, że Komisja podjęła pierwsze działanie w sprawie SA.35546 dnia 11 października 2012 r. (zob. motyw 1 powyżej), odzyskanie jakiegokolwiek pomocy niezgodnej z rynkiem wewnętrznym nie może obejmować pomocy przyznanej przed dniem 11 października 2002 r.

⁽³⁹⁾ Wyrok w sprawie C-70/72 Komisja przeciwko Niemcom, EU:C:1973:87, pkt 13.

⁽⁴⁰⁾ Wyrok w sprawach C-278/92, C-279/92 i C-280/92 Hiszpania przeciwko Komisji, EU:C:1994:325, pkt 75.

⁽⁴¹⁾ Wyrok w sprawie C-75/97 Belgia przeciwko Komisji, EU:C:1999:311, pkt 64 i 65.

⁽⁴²⁾ Rozporządzenie Rady (WE) nr 659/1999 z dnia 22 marca 1999 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania art. 93 Traktatu WE (Dz.U. L 83 z 27.3.1999, s. 1).

- (144) W kwestii tej Komisja zauważa, że niektóre z dotacji na przemysł stoczniowy przyznane zostały przed dniem 11 października 2002 r., w szczególności te dotyczące umów C206, C211, C217, C218, C219, C220, C221 i C222 (zob. załącznik II). W związku z tym pomoc niezgodna z rynkiem wewnętrznym przyznana na wykonanie wspomnianych umów, o łącznej wartości 11 297 009,19 EUR, podlega dziesięcioletniemu terminowi przedawnienia i nie może zostać odzyskana.
- (145) Pozostałe środki dotychczasowe stanowiące pomoc państwa niezgodną z prawem i z rynkiem wewnętrznym (zob. tabela 5 poniżej) muszą zostać odzyskane w celu przywrócenia sytuacji istniejącej na rynku przed przyznaniem pomocy. Proces odzyskiwania powinien obejmować czas od dnia odniesienia korzyści przez beneficjenta, to jest począwszy od dnia przekazania mu pomocy, do dnia skutecznego odzyskania, i kwota, jaką należy odzyskać, powinna być powiększona o kwotę odsetek naliczanych do dnia jej skutecznego odzyskania.

Tabela 5

Kwoty do odzyskania (w EUR)

Data	Środek pomocy	Kwota do odzyskania ⁽¹⁾
11 maja 2006 r.	Podwyższenie kapitału z 2006 r.	24 875 000
2012/2013	Pożyczki z 2012 r. i 2013 r.	101 118 066,03
(i) 31 stycznia 2006 r. (ii) 11 grudnia 2008 r. (iii) 28 kwietnia 2010 r. (iv) 27 kwietnia 2011 r.	Pożyczki udzielone przez DGTF	(i) 30 000 000 (ii) 8 000 000 (iii) 5 000 000 (iv) 13 000 000
29 listopada 2011 r.	Poręczenia kredytu udzielonego przez BCP	990 000
3 listopada 2011 r.	Poręczenie kredytu udzielonego przez BCP	400 000
30 września 2010 r.	Poręczenie kredytu udzielonego przez BCP	12 500 000
31 sierpnia 2010 r.	Poręczenia w odniesieniu do dwóch akredytyw zabezpieczających wydanych przez CGD	12 890 000
24 czerwca 2010 r.	Poręczenie kredytu udzielonego przez BCP	5 000 000
25 listopada 2009 r.	Poręczenie kredytu odnawialnego udzielonego przez CGD	15 000 000
7 września 2009 r.	Poręczenie kredytu odnawialnego udzielonego przez BES	4 500 000
—	Dotacje na przemysł stoczniowy (umowy C212, C213, C214 i C223).	10 482 374,01 ⁽²⁾
—	Pomoc na rzecz szkoleń zawodowych w latach 2005–2006	257 791
23 grudnia 2009 r.	Pożyczka na statek Atlántida	37 000 000

⁽¹⁾ W stosownych przypadkach należne odsetki niezapłacone przez spółkę ENVC również podlegają obowiązkowi zwrotu.

⁽²⁾ Wspomniana kwota wynika z całości dotacji na przemysł stoczniowy (i) pomniejszonej o dotacje z dziesięcioletnim terminem przedawnienia (ii) pomniejszonej o dotacje uznane za pomoc zgodną z rynkiem wewnętrznym (iii), tj. (i) 27 129 933,20 EUR – (ii) 11 279 009,19 EUR – (iii) 5 350 550 EUR = 10 482 374,01 EUR.

7. OCENA CIĄGŁOŚCI GOSPODARCZEJ MIĘDZY SPÓŁKĄ ENVC A SPÓŁKĄ WESTSEA

- (146) Dnia 4 marca 2014 r. odbyło się walne zgromadzenie spółki ENVC, podczas którego spółka EMPORDEF, jako jedyny akcjonariusz spółki ENVC, potwierdziła swoją decyzję o przeprowadzeniu sprzedaży aktywów spółki ENVC oraz zwolnieniu pracowników w celu jak najszybszej likwidacji spółki i jej rozwiązania.
- (147) Dnia 27 lutego 2015 r., w związku z przyszłą likwidacją spółki ENVC, Portugalia złożyła do Komisji wniosek obejmujący dwie kwestie.
- „a) Biorąc pod uwagę fakt, że – w przypadku negatywnej decyzji Komisji nakładającej obowiązek odzyskania pomocy niezgodnej z rynkiem wewnętrznym przez spółkę ENVC w kontekście art. 107 i 108 TFUE – większość aktywów ENVC zostanie sprzedana i proces likwidacji spółki ENVC zostanie praktycznie zakończony, państwo portugalskie zwraca się do Komisji z prośbą o potwierdzenie, czy zgodnie z powyższymi warunkami sprzedaż wspomnianych aktywów nie będzie stanowiła pomocy dla nabywców.
- b) Biorąc również pod uwagę, że – w przypadku negatywnej decyzji Komisji nakładającej obowiązek odzyskania pomocy niezgodnej z rynkiem wewnętrznym przez spółkę ENVC w kontekście art. 107 i 108 TFUE – państwo portugalskie będzie musiało odzyskać pomoc niezgodną z rynkiem wewnętrznym, władze portugalskie zwracają się do Komisji z wnioskiem o potwierdzenie, czy obowiązek odzyskania przedmiotowej pomocy nie zostanie rozszerzony na spółkę WestSea pomimo tego, że przejęła ona część aktywów spółki ENVC”.
- (148) W przypadku negatywnej decyzji Komisji dotyczącej odzyskania pomocy niezgodnej z rynkiem wewnętrznym w kontekście art. 107 i 108 TFUE dane państwo członkowskie jest zwykle rzeczywiście zobowiązane do odzyskania pomocy niezgodnej z rynkiem wewnętrznym. Obowiązek odzyskania pomocy może zostać rozszerzony na nową spółkę, której dane przedsiębiorstwo przekazało lub sprzedało część aktywów, jeżeli struktura przekazania lub sprzedaży prowadzi do stwierdzenia, że między obiema spółkami zachodzi ciągłość gospodarcza. Ponadto nawet w przypadku braku gospodarczej ciągłości (nowa) pomoc państwa dla nabywcy mogłaby także wynikać ze sprzedaży aktywów poniżej ich wartości rynkowej.
- (149) Niniejszą decyzją Komisja nie dokonuje oceny powierzenia umów o budowę dwóch zbiornikowców do przewozu asfaltu ⁽⁴³⁾, które to powierzenie jeszcze nie miało miejsca.
- (150) Aby podjąć decyzję, czy występuje pomoc państwa zapewniająca korzyść nabywcy lub nabywcom aktywów, Komisja musi a) ustalić, czy sprzedaż odbywa się po cenie rynkowej; i b) wziąć pod uwagę także inne kryteria opisane w motywie poniżej.
- (151) Zgodnie z orzeczeniem Trybunału w sprawie Włochy i SIM 2 przeciwko Komisji ⁽⁴⁴⁾, na którym Komisja oparła swoją decyzję dotyczącą przedsiębiorstw Olympic Airlines, Alitalia i SERNAM ⁽⁴⁵⁾, ocenę ciągłości gospodarczej między poprzednim beneficjentem a nabywcą przeprowadza się w oparciu o zbiór wskaźników. Uwzględnić można następujące wskaźniki: (i) zakres sprzedanych aktywów (aktywa i pasywa, utrzymanie siły roboczej, zbiór aktywów); (ii) cena sprzedaży; (iii) tożsamość nabywcy lub nabywców; (iv) moment sprzedaży (po rozpoczęciu oceny wstępnej, po przeprowadzeniu formalnego postępowania wyjaśniającego lub po wydaniu decyzji ostatecznej); i (v) ekonomiczna logika działania. Powyższy zbiór wskaźników został potwierdzony przez Sąd w wyroku z dnia 28 marca 2012 r. w sprawie Ryanair przeciwko Komisji ⁽⁴⁶⁾, w którym potwierdzono także decyzję w sprawie Alitalia.

⁽⁴³⁾ Zob. motyw 24. Umowa o budowę dwóch zbiornikowców do przewozu asfaltu, pierwotnie zawarta między spółką PDVSA a spółką ENVC, została przeniesiona na spółkę EMPORDEF. Portugalia zobowiązała się, że części umowy objęte zleceniem podwykonawstwa będą przedmiotem przejrzystych, niedyskryminacyjnych i bezwarunkowych procedur przetargowych otwartych dla oferentów z Portugalii i spoza niej, przy czym jedynym kryterium wyboru dostawców i usługodawców będzie najlepsza cena; zobowiązała się także wykluczyć z procedury spółkę ENVC, jeśli jej likwidacja i rozwiązanie nie zostaną zakończone do czasu przeprowadzenia procedur przetargowych.

⁽⁴⁴⁾ Wyrok w sprawach C-328/99 i C-999/00 Włochy i SIM 2 Multimedia SpA przeciwko Komisji, EU:C:2003:252.

⁽⁴⁵⁾ Decyzja Komisji z dnia 17 września 2008 r. w sprawie pomocy państwa N 321/2008, N 322/2008 i N 323/2008 – Grecja – Vente de certains actifs d'Olympic Airlines/Olympic Airways Services; decyzja Komisji z dnia 12 listopada 2008 r. w sprawie pomocy państwa N 510/2008 – Włochy – Sprzedaż aktywów Alitalii; decyzja Komisji z dnia 4 kwietnia 2012 r. w sprawie pomocy państwa SA.34547 – Francja – Reprise des actifs du groupe SERNAM dans le cadre de son redressement judiciaire.

⁽⁴⁶⁾ Wyrok z dnia 28 marca 2012 r. w sprawie T-123/09 Ryanair Ltd przeciwko Komisji, Zb.Orz., EU:T:2012:164, utrzymany w mocy w postępowaniu odwoławczym wyrokiem z dnia 13 czerwca 2013 r. w sprawie C-287/12 P Ryanair Ltd przeciwko Komisji, Zb.Orz., EU:C:2013:395.

7.1. Zakres sprzedanych aktywów

- (152) Aby stwierdzić brak ciągłości gospodarczej, Komisja musi ustalić, że aktywa i inne elementy przejmowanego przedsiębiorstwa stanowią jedynie część wcześniej istniejącego przedsiębiorstwa lub jego działalności. Im większa część pierwotnej działalności jest przenoszona do nowego podmiotu, tym większe jest prawdopodobieństwo, że działalność gospodarcza związana z przedmiotowymi aktywami nadal odnosi korzyści płynące z pomocy niezgodnej z rynkiem wewnętrznym przyznanej poprzedniemu podmiotowi.
- (153) W skład głównych aktywów spółki ENVC wchodziły: (i) koncesja przyznana przez administrację portową Viana do Castelo w odniesieniu do obszaru, na którym znajduje się stocznia; oraz (ii) różne rodzaje wyposażenia i surowce. Wszystkie te aktywa sprzedano w drodze przejrzystych, niedyskryminacyjnych i bezwarunkowych procedur przetargowych otwartych dla oferentów z Portugalii i spoza niej, z najlepszą ceną jako jedynym kryterium wyboru oferentów.
- (154) Jeżeli chodzi o *podwykonawstwo w odniesieniu do obszaru, na którym znajduje się stocznia*, w wyniku procedury przetargowej do marca 2031 r. przyznano je WestSea, wspólnej spółce zależnej portugalskiego holdingu Martifier i portugalskiej stoczni Navalria. Spółka WestSea będzie wносить coroczną opłatę czynszową w wysokości 419 233,95 EUR oraz gwarancję w wysokości 435 500 EUR.
- (155) Jeżeli chodzi o *różne rodzaje wyposażenia i surowców*, w tym pojazdy i duży dźwig/żuraw, sprzedano je w ramach 120 małych przetargów w 884 partiach towarów. W efekcie z łącznej sumy 3 358 905,13 EUR sprzedanych towarów nabywcy przejęli towar o średniej wartości 55 981,75 EUR, wynoszącej od 10 EUR do 1,035 mln EUR. Najważniejszym nabywcą było Ministério dos Transportes e Comunicações de Timor z udziałem w wysokości 31 %. Spółka WestSea nabyła mniej niż 20 % sprzedanych aktywów.
- (156) Jeżeli natomiast chodzi o *pracowników*, żadnej z umów o pracę nie przekazano któremukolwiek z nabywców: 596 umów o pracę rozwiązano, a w odniesieniu do pozostałych 13 pracowników procedura zwolnień jest w toku. Procedury przetargowe nie zawierały żadnych szczegółowych warunków na temat przekazania umów o pracę lub przejścia pracowników ze spółki ENVC do innego nabywcy.
- (157) W związku z wyżej opisanymi kwestiami Komisja stwierdza, że zakres aktywów, które zostały nabyte lub mają zostać nabyte przez spółkę WestSea, będzie znacznie mniejszy w porównaniu z zakresem aktywów spółki ENVC i jej wcześniejszej działalności.

7.2. Cena sprzedaży

- (158) Aby stwierdzić brak ciągłości gospodarczej między spółką ENVC a spółką WestSea, Komisja musi ustalić, że aktywa i inne elementy przejmowanego przedsiębiorstwa zostały bądź zostaną sprzedane po cenie rynkowej. Cena rynkowa jest ceną, jaka zostałaby ustalona przez prywatnego inwestora działającego w warunkach rynkowych⁽⁴⁷⁾.
- (159) Podwykonawstwo w odniesieniu do obszaru, na którym znajdują się stocznie, oraz różne rodzaje wyposażenia i surowców zostały zbyte w drodze otwartych, przejrzystych, niedyskryminacyjnych i bezwarunkowych przetargów, z najlepszą ceną jako jedynym kryterium wyboru oferentów.
- (160) W związku z wyżej opisanymi kwestiami Komisja stwierdza, że przyznanie podwykonawstwa w odniesieniu do obszaru, na którym znajduje się stocznia, oraz sprzedaż różnych rodzajów wyposażenia i surowców spółki ENVC spółce WestSea przeprowadzono w drodze otwartych, przejrzystych, niedyskryminacyjnych i bezwarunkowych procedur przetargowych, sprzedając je oferentowi, który zaproponował najwyższą cenę, co przyczyniło się do uzyskania ceny rynkowej.

7.3. Tożsamość nabywców

- (161) Aby stwierdzić brak ciągłości gospodarczej, Komisja musi ustalić, że nabywcy aktywów i innych elementów przekazywanego przedsiębiorstwa nie mają żadnych powiązań gospodarczych ani korporacyjnych ze spółką ENVC.

⁽⁴⁷⁾ Wyrok w sprawie Seydaland, C-239/09, EU:C:2010:778, pkt 34.

- (162) Jeżeli chodzi o koncesję w odniesieniu do obszaru, na którym znajduje się stocznia, władze portugalskie potwierdzają, że spółka WestSea nie ma żadnych powiązań gospodarczych ani korporacyjnych ze spółką ENVC ani państwem portugalskim.
- (163) W odniesieniu do różnych rodzajów wyposażenia i surowców, które już zostały zbyte, władze portugalskie potwierdzają, że żaden z głównych nabywców nie ma żadnych powiązań gospodarczych ani korporacyjnych ze spółką ENVC i jej akcjonariuszem.
- (164) W związku z wyżej opisanymi kwestiami Komisja dochodzi do wniosku, że spółka WestSea jest podmiotem niezależnym od spółki ENVC i jej akcjonariusza.

7.4. Moment sprzedaży

- (165) Aby stwierdzić brak ciągłości gospodarczej, Komisja musi ustalić, że moment sprzedaży aktywów i innych elementów przejmowanego przedsiębiorstwa nie prowadzi do obejścia decyzji Komisji w sprawie odzyskania pomocy państwa niezgodnej z rynkiem wewnętrznym.
- (166) Komisja zauważa, że procedury przetargowe dotyczące podwykonawstwa w odniesieniu do obszaru, na którym znajdują się stocznie, jak również nabycie aktywów i wyposażenia rozpoczęły się i zakończyły przed przyjęciem przez Komisję niniejszej decyzji ostatecznej.
- (167) Co więcej, jak wspomniano w motywie 1 powyżej, to Portugalia pierwsza zwróciła się do Komisji w celu odpowiedniego zorganizowania prywatyzacji spółki ENVC zgodnie z unijnymi zasadami pomocy państwa. Przedmiotowy szereg zdarzeń wskazuje zatem na to, że prywatyzacja nie była rozumiana jako mechanizm obejścia istniejących negatywnych decyzji lub dochodzeń w toku prowadzonych przez Komisję.
- (168) W związku z wyżej opisanymi kwestiami Komisja stwierdza, że fakt przyznania podwykonawstwa w odniesieniu do obszaru, na którym znajdują się stocznie, jak również nabycie różnego rodzaju wyposażenia i surowców przez spółkę ENVC przed przyjęciem przez Komisję niniejszej decyzji ostatecznej nie wskazuje na to, by miało miejsce obejście potencjalnej decyzji Komisji w sprawie odzyskania środków.

7.5. Ekonomiczna logika działania

- (169) Aby stwierdzić brak ciągłości gospodarczej, Komisja musi ustalić, że nabywcy aktywów i innych elementów przejmowanego przedsiębiorstwa nie wykorzystają aktywów w taki sam sposób jak poprzedni właściciel, a posłużą się nimi do prowadzenia innej działalności lub strategii.
- (170) Część aktywów ENVC nabytych przez spółkę WestSea można wykorzystać do tej samej ogólnej działalności (budownictwa okrętowego), w szczególności obszar, na którym znajduje się stocznia. Jednak sam fakt, że nabywca byłby aktywny w tym samym sektorze gospodarki, co poprzedni podmiot, niekoniecznie oznacza, że zachodzi ciągłość gospodarcza. Na spółce WestSea nie ciąży obowiązek przejęcia żadnych pracowników czy umów o pracę spółki ENVC. Ponadto spółka WestSea uwzględni stocznię w swojej strategii działalności w celu zagwarantowania synergii z innymi stoczniami. Spółka WestSea będzie miała możliwość zarządzania swoimi działaniami w innych warunkach działalności niż spółka ENVC oraz będzie miała swobodę stosowania własnego modelu biznesowego.
- (171) W związku z wyżej opisanymi kwestiami Komisja stwierdza, że spółka WestSea uwzględni przedmiotowe kwestie w swojej strategii rozwoju przedsiębiorstwa i wykorzysta je w celu działania zgodnie z własną logiką ekonomiczną.

7.6. Wniosek dotyczący ciągłości gospodarczej między spółką ENVC a spółką WestSea

- (172) Po pierwsze, zakres aktywów nabytych przez spółkę WestSea jest znacznie mniejszy w porównaniu z zakresem aktywów spółki ENVC i jej wcześniejszej działalności. Po drugie, procedury przyznania podwykonawstwa w odniesieniu do obszaru, na którym znajdują się stocznie oraz nabycia różnego rodzaju wyposażenia i surowców zostały przeprowadzone w drodze otwartych, przejrzystych, niedyskryminacyjnych i bezwarunkowych procedur przetargowych. Po trzecie, spółka WestSea jest podmiotem niezależnym od spółki ENVC i jej akcjonariusza. Po czwarte, moment przyznania podwykonawstwa w odniesieniu do obszaru, na którym znajdują się stocznie, jak również nabycie różnego rodzaju wyposażenia i surowców nie wskazują na to, by miało miejsce obejście potencjalnej decyzji Komisji w sprawie odzyskania pomocy. Po piąte, spółka WestSea uwzględni aktywa spółki ENVC w swojej strategii rozwoju przedsiębiorstwa i wykorzysta je w celu działania zgodnie z własną logiką ekonomiczną.

- (173) W związku z tym Komisja stwierdza, że między spółką ENVC a spółką WestSea nie zachodzi ciągłość gospodarcza.

8. WNIOSEK

- (174) Komisja stwierdza, że środki dotychczasowe, z wyjątkiem poręczeń z dnia 8 stycznia 2007 r. i 26 czerwca 2008 r., stanowią pomoc państwa na rzecz spółki ENVC w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE.
- (175) Środki dotychczasowe stanowiące pomoc państwa są niezgodne z rynkiem wewnętrznym (z wyjątkiem dwóch dotacji na przemysł stoczniowy zatwierdzonych decyzją Komisji w sprawie C 33/2004), ponieważ stosowne warunki określone w wytycznych dotyczących ratowania i restrukturyzacji z 2004 r. nie zostały spełnione oraz nie znaleziono żadnych innych podstaw do uznania środków za zgodne z rynkiem wewnętrznym.
- (176) Komisja stwierdza ponadto, że Portugalia wdrożyła wyżej wymienione środki w sposób niezgodny z prawem i z naruszeniem art. 108 ust. 3 TFUE.
- (177) Pomoc państwa niezgodna z rynkiem wewnętrznym musi zostać odzyskana od beneficjenta, jak wskazano w sekcji 6.6 powyżej.
- (178) Odzyskanie pomocy nie będzie dotyczyć spółki WestSea w związku z brakiem ciągłości gospodarczej między spółką ENVC a spółką WestSea.
- (179) Komisja zwraca także uwagę na fakt, że władze portugalskie zgodziły się na przyjęcie i notyfikowanie niniejszej decyzji w języku angielskim,

PRZYJMUJE NINIEJSZĄ DECYZJĘ:

Artykuł 1

- Poręczenia z dnia 8 stycznia 2007 r. i dnia 26 czerwca 2008 r. nie stanowią pomocy państwa w rozumieniu art. 107 ust. 1 TFUE.
- Pomoc państwa zawarta w dotacjach na przemysł stoczniowy odpowiadających umowom C224 i C225 (w wysokości 5 350 550 EUR) jest zgodna z rynkiem wewnętrznym.
- Pomoc państwa, o której mowa w tabeli poniżej, wprowadzona w życie przez Portugalię w sposób niezgodny z prawem i z naruszeniem art. 108 ust. 3 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, jest niezgodna z rynkiem wewnętrznym.

Data	Środek pomocy	Kwota
11 maja 2006 r.	Podwyższenie kapitału z 2006 r.	24 875 000
2012/2013	Pożyczki z 2012 r. i 2013 r.	101 118 066,03
(i) 31 stycznia 2006 r. (ii) 11 grudnia 2008 r. (iii) 28 kwietnia 2010 r. (iv) 27 kwietnia 2011 r.	Pożyczki udzielone przez DGTF	(i) 30 000 000 (ii) 8 000 000 (iii) 5 000 000 (iv) 13 000 000
29 listopada 2011 r.	Poręczenia kredytu udzielonego przez BCP	990 000
3 listopada 2011 r.	Poręczenie kredytu udzielonego przez BCP	400 000
30 września 2010 r.	Poręczenie kredytu udzielonego przez BCP	12 500 000
31 sierpnia 2010 r.	Poręczenia w odniesieniu do dwóch akredytyw zabezpieczających wydanych przez CGD	12 890 000

Data	Środek pomocy	Kwota
24 czerwca 2010 r.	Poręczenie kredytu udzielonego przez BCP	5 000 000
25 listopada 2009 r.	Poręczenie kredytu odnawialnego udzielonego przez CGD	15 000 000
7 września 2009 r.	Poręczenie kredytu odnawialnego udzielonego przez BES	4 500 000
—	Dotacje na przemysł stoczniowy (umowy C212, C213, C214 i C223).	10 482 374,01
—	Dotacje na przemysł stoczniowy (umowy C206, C211, C217, C218, C219, C220, C221 i C222).	11 279 009,01
—	Pomoc na rzecz szkoleń zawodowych w latach 2005–2006	257 791
23 grudnia 2009 r.	Pożyczka na statek Atlântida	37 000 000

Artykuł 2

1. Portugalia odzyskuje od beneficjenta pomoc niezgodną z rynkiem wewnętrznym, o której mowa w art. 1 ust. 2 (w tym w stosownych przypadkach odsetki naliczone, ale niespłacone przez spółkę ENVC), z wyjątkiem dotacji na przemysł stoczniowy powiązanych z umowami C206, C211, C217, C218, C219, C220, C221 i C222 (na łączną kwotę 11 279 009,01 EUR), ponieważ rzezzone odsetki podlegają dziesięcioletniemu terminowi przedawnienia, o którym mowa w art. 15 rozporządzenia Rady (WE) nr 659/1999.
2. Wspomniane odzyskanie pomocy państwa niezgodnej z rynkiem wewnętrznym nie dotyczy spółki WestSea.
3. Do kwot podlegających zwrotowi dolicza się odsetki za cały okres, poczynwszy od dnia, w którym pomoc została przekazana do dyspozycji beneficjenta, do dnia jej faktycznego odzyskania.
4. Odsetki nalicza się narastająco zgodnie z przepisami rozdziału V rozporządzenia Komisji (WE) nr 794/2004 ⁽⁴⁸⁾ i rozporządzenia Komisji (WE) nr 271/2008 ⁽⁴⁹⁾ zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 794/2004.
5. Portugalia anuluje wszystkie dotychczas niezrealizowane wypłaty pomocy, o której mowa w art. 1 ust. 2, ze skutkiem od daty przyjęcia niniejszej decyzji.

Artykuł 3

1. Odzyskanie pomocy, o której mowa w art. 1 ust. 2, odbywa się w sposób bezzwłoczny i skuteczny.
2. Portugalia zapewnia wykonanie niniejszej decyzji w terminie czterech miesięcy od daty jej notyfikacji.

Artykuł 4

1. W terminie dwóch miesięcy od daty notyfikacji niniejszej decyzji Portugalia przekazuje Komisji następujące informacje:
 - a) łączną kwotę (kwota główna i odsetki od zwracanej pomocy), do odzyskania od beneficjenta;
 - b) szczegółowy opis środków już podjętych oraz środków planowanych w celu wykonania niniejszej decyzji;
 - c) dokumenty potwierdzające, że beneficjentowi nakazano zwrot pomocy.

⁽⁴⁸⁾ Rozporządzenie Komisji (WE) nr 794/2004 z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 659/1999 ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania art. 93 Traktatu WE (Dz.U. L 140 z 30.4.2004, s. 1).

⁽⁴⁹⁾ Rozporządzenie Komisji (WE) nr 271/2008 z dnia 30 stycznia 2008 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 794/2004 w sprawie wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 659/1999 ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania art. 93 Traktatu WE (Dz.U. L 82 z 25.3.2008, s. 1).

2. Do momentu całkowitego odzyskania pomocy, o której mowa w art. 1 ust. 2, Portugalia na bieżąco informuje Komisję o kolejnych środkach podejmowanych na szczeblu krajowym w celu wykonania niniejszej decyzji. Na wniosek Komisji Portugalia bezzwłocznie przedstawia informacje o środkach już podjętych oraz środkach planowanych w celu wykonania niniejszej decyzji. Portugalia dostarcza również szczegółowe informacje o kwocie pomocy oraz odsetkach już odzyskanych od beneficjenta.

Artykuł 5

Niniejsza decyzja skierowana jest do Republiki Portugalskiej.

Sporządzono w Brukseli dnia 7 maja 2015 r.

W imieniu Komisji
Margrethe VESTAGER
Członek Komisji

ZAŁĄCZNIK I

POŻYCZKI Z 2012 R. I 2013 R.

Data złożenia podpisu	Kwota	Zastosowana stopa procentowa
6 stycznia 2012 r.	970 000,00	7,108 %
9 stycznia 2012 r.	175 000,00	Trzymiesięczna stopa EURIBOR + 7,108 %
31 stycznia 2012 r.	3 445 258,51	Trzymiesięczna stopa EURIBOR + 6,62 %
8 lutego 2012 r.	64 741,49	Trzymiesięczna stopa EURIBOR + 6,62 %
30 marca 2012 r.	1 026 647,44	Trzymiesięczna stopa EURIBOR + 7,887 %
30 marca 2012 r.	16 700 000,00	2 %
30 kwietnia 2012 r.	1 268 536,13	Trzymiesięczna stopa EURIBOR + 5 %
2 maja 2012 r.	48 997,82	Trzymiesięczna stopa EURIBOR + 7,887 %
30 maja 2012 r.	1 100 000,00	Trzymiesięczna stopa EURIBOR + 8,431 %
31 maja 2012 r.	5 375 000,00	Trzymiesięczna stopa EURIBOR + 8,5 %
31 maja 2012 r.	834 830,96	Trzymiesięczna stopa EURIBOR + 8,451 %
1 czerwca 2012 r.	12 844 000,00	Trzymiesięczna stopa EURIBOR + 4,976 %
5 czerwca 2012 r.	281 000,00	Trzymiesięczna stopa EURIBOR + 4,976 %
6 czerwca 2012 r.	345 000,00	Trzymiesięczna stopa EURIBOR + 7,682 %
8 czerwca 2012 r.	1 449 714,00	Trzymiesięczna stopa EURIBOR + 7,682 %
11 czerwca 2012 r.	696 481,42	Trzymiesięczna stopa EURIBOR + 7,682 %
21 czerwca 2012 r.	177 979,74	Trzymiesięczna stopa EURIBOR + 7,682 %
21 czerwca 2012 r.	4 785 000,00	Trzymiesięczna stopa EURIBOR + 8,1509 %
22 czerwca 2012 r.	118 070,71	Trzymiesięczna stopa EURIBOR + 7,682 %
25 czerwca 2012 r.	83 694,43	Trzymiesięczna stopa EURIBOR + 4,976 %
26 czerwca 2012 r.	1 163 308,28	Trzymiesięczna stopa EURIBOR + 4,976 %
29 czerwca 2012 r.	664 537,83	Trzymiesięczna stopa EURIBOR + 4,976 %
3 lipca 2012 r.	272 811,37	Trzymiesięczna stopa EURIBOR + 8,5 %
11 lipca 2012 r.	71 104,02	Trzymiesięczna stopa EURIBOR + 4,976 %

Data złożenia podpisu	Kwota	Zastosowana stopa procentowa
11 lipca 2012 r.	1 742 275,55	Trzymiesięczna stopa EURIBOR + 8,1509 %
13 lipca 2012 r.	40 000,00	Trzymiesięczna stopa EURIBOR + 8,431 %
19 lipca 2012 r.	45 000,00	Trzymiesięczna stopa EURIBOR + 4,956 %
27 lipca 2012 r.	1 000 000,00	Trzymiesięczna stopa EURIBOR + 5,78 %
31 lipca 2012 r.	400 000,00	Trzymiesięczna stopa EURIBOR + 8,182 %
31 lipca 2012 r.	1 450 000,00	Trzymiesięczna stopa EURIBOR + 4,756 %
2 sierpnia 2012 r.	100 000,00	Trzymiesięczna stopa EURIBOR + 8,182 %
14 sierpnia 2012 r.	275 000,00	Trzymiesięczna stopa EURIBOR + 8,151 %
17 sierpnia 2012 r.	180 000,00	Trzymiesięczna stopa EURIBOR + 8,1509 %
20 sierpnia 2012 r.	1 186 322,44	Trzymiesięczna stopa EURIBOR + 8,1509 %
20 sierpnia 2012 r.	400 000,00	Trzymiesięczna stopa EURIBOR + 5,624 %
24 sierpnia 2012 r.	600 000,00	Trzymiesięczna stopa EURIBOR + 5,624 %
13 września 2012 r.	365 000,00	Trzymiesięczna stopa EURIBOR + 5,624 %
19 września 2012 r.	5 111 910,08	Dług spółki ENVC wobec Parvalorem przejęty przez spółkę EMPORDEF
21 września 2012 r.	19 000,00	Trzymiesięczna stopa EURIBOR + 5,624 %
25 września 2012 r.	1 180 491,65	Trzymiesięczna stopa EURIBOR + 4,668 %
27 września 2012 r.	1 050 000,00	Trzymiesięczna stopa EURIBOR + 5,624 %
28 września 2012 r.	48 000,00	Trzymiesięczna stopa EURIBOR + 5,624 %
12 października 2012 r.	120 000,00	5,871 %
16 października 2012 r.	15 000,00	8,1509 %
19 października 2012 r.	566 000,00	Trzymiesięczna stopa EURIBOR + 4,64 %
26 października 2012 r.	1 000 000,00	Trzymiesięczna stopa EURIBOR + 4,64 %
29 października 2012 r.	84 685,34	8,151 %
30 października 2012 r.	120 000,00	8,1509 %
2 listopada 2012 r.	10 570 971,04	5,871 %
9 listopada 2012 r.	5 227,50	4,459 %

Data złożenia podpisu	Kwota	Zastosowana stopa procentowa
27 listopada 2012 r.	250 000,00	5,871 %
28 listopada 2012 r.	250 000,00	8,1509 %
29 listopada 2012 r.	200 000,00	7,915 %
29 listopada 2012 r.	120 000,00	5,871 %
30 listopada 2012 r.	84 685,12	5,871 %
3 grudnia 2012 r.	300 000,00	4,459 %
3 grudnia 2012 r.	35 000,00	7,915 %
7 grudnia 2012 r.	1 500,00	8,151 %
11 grudnia 2012 r.	100 000,00	4,459 %
14 grudnia 2012 r.	180 000,00	4,459 %
19 grudnia 2012 r.	200 000,00	4,459 %
20 grudnia 2012 r.	29 159,75	4,459 %
21 grudnia 2012 r.	1 000 000,00	5,871 %
28 grudnia 2012 r.	5 000 000,00	7,915 %
31 grudnia 2012 r.	16 500,00	4,459 %
4 stycznia 2013 r.	120 000,00	4,459 %
9 stycznia 2013 r.	84 756,80	4,459 %
11 stycznia 2013 r.	260 000,00	7,911 %
17 stycznia 2013 r.	200 000,00	8,15 %
8 lutego 2013 r.	5 767 984,59	4,165 %
31 maja 2013 r.	5 281 882,02	Odsetki należne od spółki ENVC na rzecz spółki EMPORDEF z tytułu pożyczek z 2012 r.
Suma: 101 118 066,03		

ZAŁĄCZNIK II

DOTACJE NA PRZEMYSŁ STOCZNIOWY

Numer umowy	2000	2001	2002	2003	2004	2005	OGÓŁEM	Akt przyznający pomoc (Despacho)	Data publikacji w Diário da República
C206	679 362,74						679 362,74		
C211			2 081 867,70				2 081 867,70	245/2002 z 31.12.2001	6.4.2002
C212			1 629 892,00	407 473,00			2 037 365,00	882/2002 z 25.12.2002	12.12.2002
C213			2 265 871,06	541 732,94	701 901,00		3 509 505,00	880/2002 z 25.12.2002	12.12.2002
C214			2 807 604,01		701 901,00		3 509 505,01	880/2002 z 25.12.2002	12.12.2002
C217		1 415 887,71					1 415 887,71	158/2001 z 29.12.2000	16.2.2001
C218		1 415 887,71					1 415 887,71	158/2001 z 29.12.2000	16.2.2001
C219		1 425 998,34					1 425 998,34	158/2001 z 29.12.2000	16.2.2001
C220		1 425 998,34					1 425 998,34	158/2001 z 29.12.2000	16.2.2001
C221	1 140 802,66	276 446,76	8 753,90				1 426 003,32	810/2000 z 25.7.2000	5.8.2000
C222			1 426 003,33				1 426 003,33	244/2002 z 31.12.2001	6.4.2002
C223			1 425 999,00				1 425 999,00	881/2002 z 25.11.2002	12.12.2002

Numer umowy	2000	2001	2002	2003	2004	2005	OGÓLEM	Akt przyznający pomoc (<i>Despacho</i>)	Data publikacji w <i>Diário da República</i>
C224				2 140 220,00		535 055,00	2 675 275,00	879/2002 z 25.11.2002	12.12.2002
C225				2 140 220,00		535 055,00	2 675 275,00	879/2002 z 25.11.2002	12.12.2002
	1 820 165,40	5 960 218,86	11 645 991,00	5 229 645,94	1 403 802,00	1 070 110,00	27 129 933,20		